

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

В.о. завідувача кафедри,

д.е.н., професор

_____ **С.М. Халатур**

« ____ » _____ **2021 р.**

ДИПЛОМНА РОБОТА

**Проблеми забезпечення та напрями підвищення кредитоспроможності
аграрного підприємства**

**Виконала: здобувач вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Фінанси, банківська справа та
страхування»
зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»
Карпова Д.Д.**

Керівник: к. е. н., доц., Бровко Л.І.

Дніпро – 2021

**ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній ступінь магістр
Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

_____ Халатур С.М.

« _____ » _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу здобувачу вищої освіти

КАРПОВІЙ ДАР'І ДМИТРІВНІ

- 1. Тема дипломної роботи** «Проблеми забезпечення та напрями підвищення кредитоспроможності аграрного підприємства»
керівник роботи Бровко Лариса Іванівна, к.е.н., доцент,
затверджені наказом ДДАЕУ від 8 жовтня 2021 р. № 3181.
- 2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи** – 10 грудня 2021 року.
- 3. Вихідні дані до роботи:** річні звіти ТОВ «ІВАНІВКА» за 2016-2020 роки, виробничо-фінансові плани.
- 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).** 1. Теоретичні засади управління кредитоспроможністю підприємства. 2. Аналіз фінансового стану та показників кредитоспроможності ТОВ «ІВАНІВКА». 3. Шляхи підвищення кредитоспроможності ТОВ «ІВАНІВКА». 4. Висновки і пропозиції.
- 5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).** 1. Сукупність зовнішніх і внутрішніх факторів, котрі впливають на фінансову безпеку підприємств. 2. Склад і структура товарної продукції. 3. Динаміка показника спеціалізації

ТОВ «ІВАНІВКА» 4. Зміна коефіцієнта абсолютної ліквідності 2016-2020 рр.. 5.
Показники для визначення кредитоспроможності та фінансової стійкості підприємства

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітки
1..	Теоретичні засади управління кредитоспроможністю підприємства.	Травень 2021 р.	
2.	Аналіз фінансового стану та показників кредитоспроможності ТОВ «ІВАНІВКА».	Липень 2021 р.	
4.	Оцінка рівня кредитоспроможності ТОВ «ІВАНІВКА»	Вересень 2021 р.	
5.	Шляхи підвищення кредитоспроможності ТОВ «ІВАНІВКА».	Жовтень 2021 р.	
6.	Висновки і пропозиції	Листопад 2021 р.	
7.	Оформлення роботи	Листопад 2021 р.	

Здобувач вищої освіти _____
(підпис)

_____ Карпова Д.Д.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

_____ Бровко Л.І.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Економічна сутність та необхідність в управлінні кредитоспроможністю підприємства	8
1.2. Управління фінансовою безпекою підприємства: сутність та складові	14
1.3 Основні показники та методи оцінки кредитоспроможності підприємства	21
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ПОКАЗНИКІВ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ІВАНІВКА»	30
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ІВАНІВКА»	30
2.2. Аналіз основних показників фінансової діяльності ТОВ «ІВАНІВКА»	38
2.3 Оцінка рівня кредитоспроможності ТОВ «ІВАНІВКА»	45
Висновки до розділу 2	51
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ІВАНІВКА»	53
3.1 Оптимізація складу та структури капіталу	53
3.2. Інвестиційний проєкт для ТОВ «ІВАНІВКА»	58
3.3.Оцінка запропонованих заходів	62
Висновки до розділу 3	67
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	76

РЕФЕРАТ

Тема: Проблеми забезпечення та напрями підвищення кредитоспроможності аграрного підприємства

Магістерська робота: 76 ст., 5 рис., 23 табл., 3 додатки, 39 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є процес оцінки кредитоспроможності ТОВ «ІВАНІВКА».

Мета дипломної роботи полягає у вивченні поняття, сутності, складових елементів та комплексної оцінки кредитоспроможності ТОВ «ІВАНІВКА».

Предметом дослідження є аналіз та оцінка кредитоспроможності ТОВ «ІВАНІВКА».

У ході виконання дипломної роботи магістра дана загальна характеристика підприємства, проведено аналіз фінансового стану та зроблена оцінка кредитоспроможності.

АНОТАЦІЯ

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО, РЕСУРСИ, КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, КАПІТАЛ, ІНВЕСТИЦІЇ.

АННОТАЦИЯ

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ, РЕСУРСЫ, КРЕДИТОСПОСОБНОСТЬ, ФИНАНСОВОЕ ПОЛОЖЕНИЕ, КАПИТАЛ, ИНВЕСТИЦИИ.

SUMMARY

AGRICULTURAL ENTERPRISES, RESOURCES, CREDIT CAPACITY, FINANCIAL STATUS, CAPITAL, INVESTMENTS.

ВСТУП

Для ведення ефективної підприємницької діяльності будь якому підприємству необхідна достатня кількість капіталу. В умовах ринкової економіки та загальної кризи у країні власних коштів зазвичай не вистачає щоб повністю забезпечити діяльність підприємства. Щоб вчасно виявляти та вирішувати ці проблеми існує таке поняття як фінансова безпека. На неї впливає безпосередньо підприємство та загальнодержавна кредитна політика.

На сьогоднішній день майже не існує підприємства, яке б не користувалося додатковими коштами. Зазвичай це банківський кредит, тобто позиковий капітал, для якого договором встановлені строки повернення. Проте далеко не кожен суб'єкт господарювання може отримати кредит. На це впливає різноманіття чинників, одним з головних є низька кредитоспроможність підприємства.

Найпростішим та найвлучнішим визначенням кредитоспроможності являється таке: кредитоспроможність - це здатність організації відповідати за свої короткострокові та довгострокові зобов'язання. Для цього банки та самі ж суб'єкти господарювання проводять оцінку та аналіз фінансового й майнового стану підприємства. Використовують різні економічні методи, які дають якісну та кількісну оцінку.

Актуальність теми полягає у тому що, в умовах обмежених власних ресурсів, підприємству необхідно залучати додатковий капітал. Але для того щоб розуміти чи зможе підприємство віддати кредит, необхідна оцінка кредитоспроможності, тобто детальний аналіз фінансового стану. У разі якщо показники низькі, варто впроваджувати заходи для підвищення кредитоспроможності підприємства. Тільки при правильних діях підприємство може досягти прибутку.

Метою роботи є вивчення поняття кредитоспроможності та її складові, проведення аналізу та оцінка рівня кредитоспроможності підприємства,

визначення головних проблем з якими може стикнутися організація та напрями за допомогою яких можна покращити показники кредитоспроможності

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дати визначення кредитоспроможності, розглянути основні методи її оцінки;
- ознайомитись з основними показниками, що характеризують рівень кредитоспроможності підприємства;
- дати організаційно-економічну характеристику досліджуваного підприємства;
- проаналізувати показники рентабельності та майнового стану;
- розрахувати показники ліквідності та платоспроможності;
- охарактеризувати склад та структуру капіталу;
- запропонувати шляхи підвищення кредитоспроможності підприємства.

Об'єктом роботи виступає дослідження та оцінка кредитоспроможності ТОВ «ІВАНІВКА».

Предметом кредитоспроможність підприємства.

Методи які були використані у ході дослідження:

- аналітичний;
- порівняльний;
- динаміки;
- динамічного програмування;
- прогнозування.

За допомогою вказаних методів було проаналізовано фінансову діяльність підприємства, а саме структуру капіталу, рентабельність та ліквідність, ефективність використання ресурсів. Порівнювали показники отримані підприємством з нормативними значеннями цих коефіцієнтів. Розглянули основні показники кредитоспроможності в динаміці за період останніх п'яти років. За допомогою методу динамічного програмування

оптимізували склад капіталу підприємства та розподіли розмір інвестицій в різні сфери виробництва. Провели оцінку запропонованих заходів та прогностні розрахунки результатів фінансової діяльності підприємства у майбутньому.

Наукова новизна отриманих розрахунків базується на розробці теоретично - методичних засадах відносно оцінки кредитоспроможності підприємства. У ході проведення дослідження було отримано такі наукові результати:

- розроблено та запропоновано інвестиційний проєкт для ТОВ «ІВАНІВКА», щодо відкриття нової лінії з виробництва борошна вищого та першого ґатунку;

- запропоновано оптимізацію капіталу за рахунок інвестиційних вкладень, адже підприємство фінансово стійке та незалежно, про що свідчать відповідні коефіцієнти, які складають 0,9. А значить підприємство вважається інвестиційно привабливим.

На основі проведених нами розрахунків підприємство може:

- оцінити свою кредитоспроможність;
- дати загальну характеристику власної діяльності;
- більш детально розглянути свої слабкі місця та визначити за рахунок чого можна їх позбутися;

- розробити або відкоригувати свою стратегію на основі прогностичних розрахунків. Адже саме стратегія відіграє вирішальну роль в існуванні та подальшому розвитку підприємства.

Результати дипломного дослідження були опубліковані в електронному журналі «Ефективна економіка» - науковому фаховому виданні з питань економіки (№ 11, 2021 року).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та необхідність в управлінні кредитоспроможністю підприємства

В системі ринкових відносин підприємство не може вести свою діяльність без залучення різних форм кредитів.

Якщо розглядати кредит з економічної точки зору то, він є формою позичкового капіталу (в товарній або грошовій формах), який надається на умовах повернення та спричиняє появу кредитних взаємозв'язків між кредитором (той, хто надає кредит), і позичальником (той, хто його отримує).

Оцінка кредитоспроможності позичальника є дуже важливим показником при наданні кредиту.

На сьогоднішній момент немає підприємства яке б не відчувало потреби в додаткових коштах, це відбувається через погіршення його фінансово-господарського стану. У більшості наших підприємств обмежені власні фінансові ресурси, а отже з'являється потреба в кредитних коштах не тільки для звичайної діяльності, а й з розрахунку на розвиток підприємства в майбутньому. Для будь-якої кредитної операції важливо і необхідно враховувати інтереси банку та позичальника. Отже, фінансовій установі, в нашому випадку банку потрібно як найточніше дати оцінку кредитоспроможності клієнта, а йому в свою чергу – чітко знати та уявити вимоги, які ставить кредитор [1].

Економічне поняття «кредитоспроможність» пов'язане, перш за все, з культурою кредитування, яка відображає наскільки розвинені кредитні відносини в державі. Це поняття змінюється в наслідок впливу на нього через економічне середовище, в якому ведуть свою діяльність кредитні організації, або інакше кажучи від рівня розвитку економіки держави, її вступу у світовий ринок.

Аналізуючи різноманітні підходи вчених до пояснення поняття «кредитоспроможність» показав, що вони досить таки різняться між собою. Це пояснюється тим, що вони насправді показують різні етапи в процесі становлення та функціонування фінансового ринку.

Відповідно до Положення Національного банку України «Про кредитування» кредитоспроможність роз'яснюється як: «здатність позичальника в повному обсязі і у визначеній кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями» [2], а згідно Постанови Правління НБУ «Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків» як: «наявність у позичальника (контрагента банку) передумов для отримання кредиту та його здатність повернути кредит і відсотки за ним у повному обсязі та в обумовлені договором строки» [3].

У своїх працях український науковець Л.О.Примостка зазначає: «що під кредитоспроможністю варто розуміти можливість юридичної чи фізичної особи повністю і в обумовлені строки виконати всі умови зазначені в кредитному договорі» [4].

Кредитоспроможність фірми або банку - це присутність фактичних передумов задля отримання кредитних коштів та спроможність повернути їх.

Такі поняття як «кредитоспроможність» та «платоспроможність» дуже часто ототожнюють, але це не так. Платоспроможність – це коли, підприємство здатне виконувати свої зобов'язання. Проте варто зазначити, що погашати свої зобов'язання юридична особа може не тільки грошовими коштами, але й готовою продукцією або товарами і т.д. Однак, якщо йдеться про зобов'язання по кредитах, то позичальник погашає свою заборгованість тільки грошовими коштами.

На нашу думку, не варто ототожнювати кредитоспроможність і платоспроможність, якщо говорити про платоспроможність, то там проводиться оцінювання фінансового стану замовця на певну дату, а це не

може виступати достатньою обґрунтованою умовою для оцінки перспектив повернення ним кредиту [5].

Що ж до поняття кредитоспроможності, то вона має безпосередній зв'язок з фінансово-господарським станом підприємства – комплексом певних характеристик, які покажуть забезпеченість фінансовими ресурсами, які потрібні задля ефективного функціонування, результативність використання власних й залучених ресурсів, прибутковість, платоспроможність, фінансову стабільність і ділову активність.

Кожне підприємство характеризується певним фінансово-господарським станом, який може бути стійким, дуже добрим; недостатньо стійким, задовільним; нестійким, сумнівним; кризовим, незадовільним, на це впливає багато факторів:

- вид діяльності, яким займається підприємство;
- вид використовуваних ресурсів;
- ефективність менеджменту на підприємстві;
- становище ринку;
- загальна економічна ситуація в країні тощо.

Кредитоспроможність підприємства або банку, залежить від цих та інших факторів, у разі якщо він виступає в ролі позичальника [6].

Погіршення фінансового стану клієнта, який характеризується зростанням кількості його боргів, підвищує ймовірність неповернення платежів за зобов'язаннями, що може спричинити зупинення будь-яких виплат і припинення діяльності такого суб'єкта підприємницької діяльності на ринку. Тобто, з'являється ризик банкрутства контрагента, пов'язаний перш за все з поганою структурою капіталу, покращення якої є пріоритетним завданням фінансового менеджменту в сучасних умовах.

Так як кредитоспроможність підприємства дуже багатогранна необхідно враховувати усі можливі фактори, кожен з яких потрібно оцінити і дослідити. Усі сторони зацікавлені в точній оцінці кредитоспроможності, адже ця процедура максимально знижує ризики як кредитору так і

позичальнику, а це має вагоме економічне значення для розвитку підприємницької діяльності та банківської системи в цілому.

Підприємству вкрай важливо правильно та ефективно здійснювати процес управління кредитоспроможністю, під цим мається на увазі проведення комплексу заходів, таких як: організація, планування, мотивація та контроль. Усі ці процеси допомагають у формуванні та досягненні мети організації [7].

Є такі поняття як: неплатоспроможність і некредитоспроможність, котрі виникають на підприємстві внаслідок неправильної організації товарно-грошових транзакцій через надмірне накопичення дебіторсько-кредиторської заборгованості, що порушує синхронізацію грошових потоків.

Корольова-Казанська О. В. є однією з тих вчених, що вивчали поняття управління кредитоспроможністю підприємства, вона вважає що: «Управління кредитоспроможністю підприємства можна визначити як сукупність управлінських дій, спрямовану на розробку і реалізацію управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням достатнього потенціалу підприємства для повернення кредитних ресурсів і сплати відсотків за користування ними»[8].

Ми можемо зробити висновок, що управління кредитоспроможністю підприємства – це багатокомпонентний процес з планування, аналізу, організації, мотивації та контролю, який забезпечуватиме такий стан фінансових ресурсів їх формування та розподіл, що дозволить підприємству отримати та погасити усі свої кредитні зобов'язання у визначений строк.

Достатній рівень кредитоспроможності дає можливість максимізувати прибуток та підвищити показник рентабельності за рахунок залучення додаткових кредитних ресурсів. Усе це, у комплексі, збільшує вартість підприємства, тим самим підвищуючи його інвестиційну привабливість.

Вивчаючи питання управління кредитоспроможністю підприємства, обов'язково потрібно враховувати те, що у світовій теорії та практиці

поняття «кредитоспроможність» застосовується не часто, проте більш популярним є термін «кредитний ризик».

Так, І. Давидович, І. Ломачинська, А. Мумладзе зазначають: «кредитний ризик — це виявлений, прихований або потенційний ризик для надходжень і капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконання умови будь якої фінансової угоди із контрагентом. Кредитний ризик та кредитоспроможність не є тотожними поняттями, адже кредитоспроможність — це оцінка, яка базується на оцінці й прогнозі потенціалу підприємства, а кредитний ризик — на поточній оцінці і ймовірності настання певного ряду наслідків» [9].

Слід наголосити на тому, що процес управління кредитоспроможністю підприємства взаємопов'язаний з процесами управління платоспроможністю та ліквідністю. Ці показники пов'язані одним з одним, адже коли не вистачає потрібної кількості фінансових ресурсів, підприємство вимушене залучати кредитні кошти задля покращення своєї ліквідності та платоспроможності, і в той же час, при низьких показниках ліквідності та платоспроможності підприємство не може відповідати за своїми кредитними зобов'язаннями.

Процес управління кредитоспроможністю для юридичних осіб ґрунтується на якісній оцінці. І. Шовкун зазначає: «оцінка кредитоспроможності позичальника — це процес комплексного визначення кількісних та якісних параметрів його фінансового стану, яке проводиться кредитором з метою аналізу та прогнозування ймовірних ризиків і визначення можливості, розміру та умов надання кредиту» [10].

Потреба в оцінці кредитоспроможності з'являється і у підприємств, які прагнуть залучити кредитні фінансові ресурси на привабливих умовах, і у банків, які бажають зменшити кредитні ризики.

Процес управління кредитоспроможністю підприємства включається в загальну систему управління підприємством. Основною ціллю в управлінні кредитоспроможністю виступає забезпечення належного рівня кредитоспроможності, при якому підприємство матиме змогу відповідати за

свої зобов'язання та погашати тіло кредиту й відсотків за ним у поточному та майбутньому періодах.

Ще однією ціллю роботи механізму управління кредитоспроможністю суб'єкта господарювання виступає: підтримка та досягнення поставленого її рівня за допомогою вчасної реакції на зміну у внутрішніх або зовнішніх умовах діяльності суб'єкта господарювання.

Процес управління кредитоспроможністю підприємств в Україні ускладнюється певними факторами, внутрішніми (операційна діяльність підприємства та його внутрішнє середовище), і зовнішніми (стан національної та міжнародної економіки тощо). Доречним буде виділення основних факторів впливу:

1. Розміщення підприємств позичальників на непідконтрольних Україні територіях, у зоні проведення АТО/ООС.

2. Велика кількість підприємств-боржників, які ведуть свою діяльність в галузях, що постраждали від втрати ринку РФ (до них належать галузі машинобудування, виробництво труб, молочних продуктів тощо).

3. Серйозні збитки від зниження внутрішнього попиту у часи фінансової кризи (операції пов'язані з нерухомістю, будівництвом, виробництво будматеріалів, автомобілів).

4. На момент отримання кредиту повна відсутність операційної діяльності.

5. Високе боргове навантаження для позичальників при одержанні кредиту.

6. Високі відсотки по кредиту, не вигідні кредитні умови у порівнянні з кредитними умовами для бізнесу в розвинених зарубіжних країнах.

В Україні найбільш поширеним механізмом для забезпечення кредитоспроможності підприємства являється знаходження внутрішніх джерел для підвищення прибутковості й збільшення виробничих потужностей для досягнення беззбиткової роботи, покращення якості продукції та послуг, раціональне використання матеріальних, фінансових і

трудоу ресурсів та зниження собівартості виробленої продукції та послуг [11].

Отже, ключовими факторами ефективного управління кредитоспроможністю є точна оцінка фінансового стану підприємства та врахування усіх ймовірних ризиків, що допоможе своєчасно повертати позики, мінімізувати ризик неплатежів та покращити ефективність своєї діяльності. Для здійснення ефективного управління кредитоспроможністю на підприємстві потрібно проводити регулярний та своєчасний аналіз його внутрішнього та зовнішнього середовища, користуватися сучасними науковими підходами до вибору методів та методик його оцінювання та механізмів управління.

1.2. Управління фінансовою безпекою підприємства: сутність та складові

Процес управління фінансовою безпекою підприємств на сьогоднішній день проводиться через механізм управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання. Поняття фінансової безпеки фірми вже давно є окремою категорією, яка має свої складові елементи і напрямки дослідження.

Кожен суб'єкт господарювання намагається вирішити таке завдання: як можна забезпечити стабільне функціонування та виконання основної мети своєї діяльності. Це передбачає реальну необхідність постійного дотримання достатнього рівня економічної безпеки організації.

Фінансова безпека зазвичай розглядається як система, яка дозволить виявити ймовірні загрози та ризики, швидко віднайти результативні шляхи протидії, які гарантуватимуть стійкий фінансовий стан підприємства або організації, можливість подальшого розвитку та виживання.

Поняття фінансової безпеки розглядало багато вчених, наведемо деякі з них. Так Єрмошенко М. М. стверджував: «Фінансова безпека – це стан

фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю та якістю системної сукупності фінансових інструментів»[12].

А група вчених Єпіфанов А.О., Пластун О.Л., Домбровський В.С. трактували це поняття так: «фінансова безпека – це стан фінансово-кредитної сфери країни, що характеризується стійкістю до зовнішніх і внутрішніх загроз, а також здатністю забезпечувати стійкий економічний розвиток держави» [13].

З усіма вище наведеними визначеннями можна погодитися і підсумувати таким, що фінансова безпека представляє стан підприємства, при якому воно:

- може забезпечувати стійкість, фінансову рівновагу, ліквідність і платоспроможність підприємства на довгострокову перспективу;
- забезпечує нужди підприємства у фінансових ресурсах для сталого розширеного відтворення фірми;
- забезпечує на достатньому рівні фінансову незалежність організації;
- в змозі протистояти вже існуючим і новим небезпекам, які зможуть нанести фінансовий збиток підприємству, або змінити структуру капіталу, або навіть знищити підприємство;
- гнучкість при затвердженні фінансових рішень;
- гарантує власникам підприємства захищеність їх фінансових інтересів.

Сам процес забезпечення фінансово-економічної безпеки організації ґрунтується на певному механізмі її управління, в якому переглядається комплекс станів і процесів, від яких залежить управління стосовно протидії загрозам, небезпекам та ризикам. Механізм здійснення управління фінансовою безпекою підприємства включає в себе певні складові елементи, такі як:

- об'єкт та суб'єкт управління;
- фінансові інтереси підприємства;
- функції, принципи і методи управління;
- нормативно-правове забезпечення;
- організаційна структура;
- інформаційне забезпечення та інші.

Усі вище наведені складові елементи управління в загальній складності утворюють механізм управління фінансово-економічною безпекою [14].

Для здійснення управління фінансово-економічною безпекою підприємства необхідно дотримуватись ключових принципів:

- принцип законності;
- системності побудови;
- економічної доцільності;
- результативності;
- оптимізації витрат;
- збалансованості;
- постійного моніторингу та інші.

До суб'єктів управління фінансовою безпекою відносять власників, фінансових менеджерів та керівництво підприємства, які в свою чергу проводять аналітичні дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, після чого займаються розробкою відповідних пропозицій для того, щоб запобігти фінансовим проблемам, а також мають вплив на об'єкти управлінського впливу через методи управління, які допомагають знайти шляхи протидії реальним та можливим загрозам та ризикам у певних умовах і висвітлюють прямий стан захищеності підприємства.

Фінансова безпека - це складна економічна категорія, якій притаманно безліч визначень відносно її організаційно - економічного змісту та складових елементів. У більшій кількості випадків поміж структурних складових фінансової безпеки держави виділяють бюджетну безпеку,

монетарну безпеку, боргову безпеку, інвестиційну безпеку, валютну безпеку, безпеку банківського та небанківського фінансового сектору [15].

Для того щоб визначити фактори, які мають вплив на фінансову безпеку, потрібно регулярно аналізувати середовище функціонування суб'єктів підприємницької діяльності.

Небезпеки та ризики, які прямо впливають на фінансову безпеку, поділяють на ті, які прямо не залежать від діяльності підприємства, тобто зовнішні та ті, які точно залежать від діяльності організації, тобто внутрішні, а також бувають існуючі та можливі. Отже, діяльність підприємств і забезпечення їх фінансової безпеки абсолютно точно залежить від зовнішніх і внутрішніх факторів, котрі впливають на систему фінансової безпеки (рис. 1.1.).

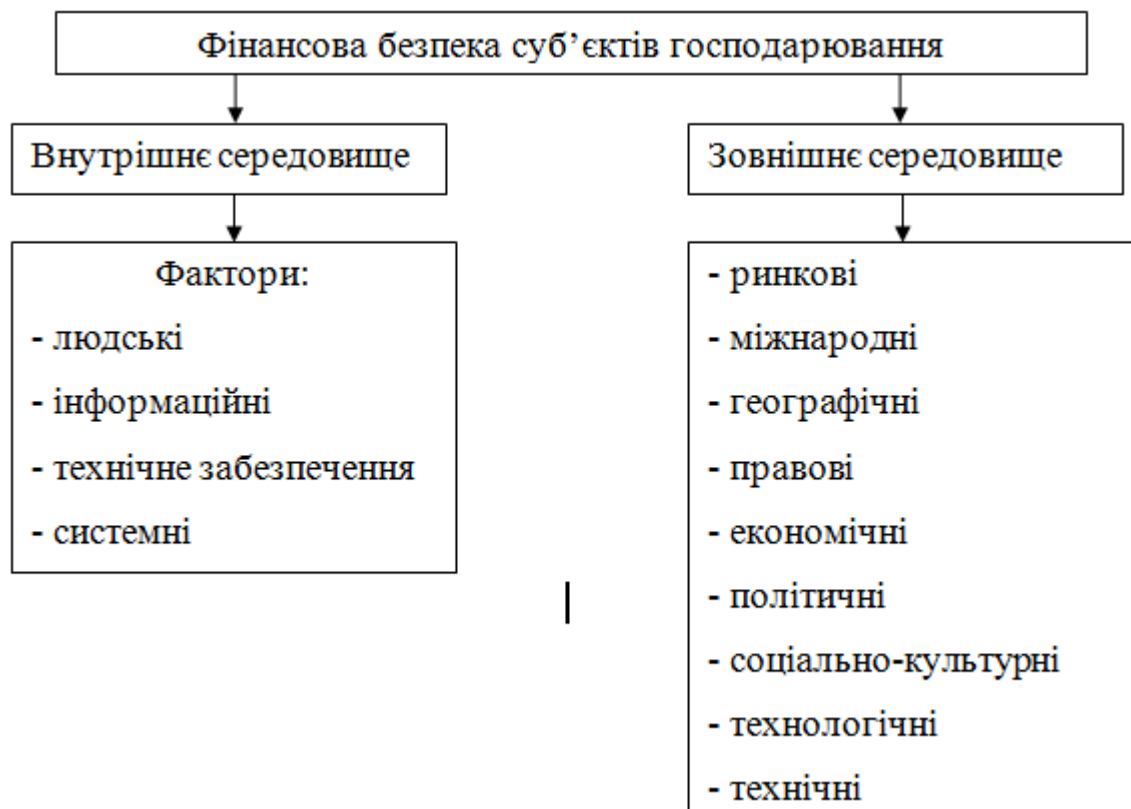

Рис. 1.1. Сукупність зовнішніх і внутрішніх факторів, котрі впливають на фінансову безпеку підприємств

Адаптуватись підприємствам до постійних зміни середовища та вдало виживати в умовах високої конкуренції допомагає визначення факторів впливу. Адаптація вимагає можливості до розвитку, зміни елементів господарської діяльності, а також системи управління в тому руслі, який гарантував би фінансову безпеку.

Джерелом негативного впливу на фінансову безпеку господарства може бути свідомі й несвідомі дії системи управління підприємства та органів державної влади, контрагентів, конкурентів, а також збіг таких обставин як: інноваційні та наукові відкриття, технічні розробки, стан кон'юнктури ринку, форс-мажорні обставини.

Нормальний рівень фінансової безпеки підприємства в більшості залежить від ефективних дій менеджменту, які сприятимуть уникненню ймовірних загроз і усунути негативні наслідки деяких шкідливих складових зовнішнього і внутрішнього середовища. Ключовою умовою фінансової безпеки підприємства виступає здатність протидіяти існуючим і виникаючим ризикам та загрозам, котрі можуть нанести фінансової шкоди суб'єкту господарювання. До загальної системи управління фінансовою безпекою фірми відносяться такі підсистеми: управління, планування, контролю, аналізу та інформаційного забезпечення.

Найважливішою та функціональною підсистемою, яка забезпечує здійснення управлінських рішень в основному у фінансовій сфері, виступає підсистема з управління фінансовою безпекою, яка включена до загальної системи управління безпекою підприємства [16].

При оцінці фінансової безпеки одразу звертають увагу на своєрідні «маркери» такі як:

- зменшення показника ліквідності;
- зріст рівня кредиторської та дебіторської заборгованості;
- зниження показників фінансової стабільності підприємства.

Параметром розподілу загроз на існуючі або ймовірні є порогове значення того чи іншого показника, котрий представляє деяку загрозу.

Індикаторами або показниками фінансової безпеки підприємства виступають порогові значення таких показників:

- коефіцієнт покриття,
- коефіцієнт автономії,
- рівень фінансового левериджу (коефіцієнт заборгованості),
- коефіцієнт забезпеченості відсотків до сплати,
- показник розвитку підприємства,
- рентабельності активів / власного капіталу,
- середньозважена вартість капіталу,
- показники диверсифікованості,
- темпи зростання прибутку, обсягу продажів, активів,
- співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості та інші [17].

Звернемо увагу на те, що найвагоміший вплив на фінансову безпеку здійснюють показники фінансової стабільності підприємства, адже вони показують залежність між підприємством та зовнішніми чинниками, а значить, характеризують захищеність суб'єкта господарювання від зовнішніх небезпек, які пов'язані з нестабільністю банківського сектора в країні та неплатоспроможністю підприємств-партнерів.

Управління фінансовими ризиками є головним складником фінансової безпеки підприємства. Для фінансової безпеки важливе управління ризиком, яке можна зробити за допомогою таких методів:

- позбутися або уникнути ризику. Безумовно необхідно запобігти ризику невиконання зобов'язань, неповернення кредиту тощо;
- знизити несприятливий вплив факторів на результативність виробництва і взагалі підприємницької діяльності;
- попередження ризику через страхування;
- оволодіти ризиком, це найдієвіший метод у ризиковому менеджменті, який доречно і необхідно використовувати, коли можливі втрати незначні,

коли виконується все необхідне для попередження або зменшення шкоди від впливу форс-мажорних обставини.

Взагалі нараховується п'ять можливих стратегій, які могли б використовуватись для покращення рівня фінансових ризиків при розробці фінансової стратегії підприємства:

- 1) відмова від тих видів діяльності, де міститься виявлене джерело фінансового ризику;
- 2) понесення відповідальності за ризик фінансової стратегії з гарантуванням повного відшкодування втрат з власних джерел;
- 3) продаж і перенесення відповідальності за фінансовий ризик на других осіб (зокрема страхові організації);
- 4) зменшення або попередження ймовірних негативних наслідків від фінансового ризику через певні попереджувальні заходи;
- 5) направити свою діяльність на фінансовий ризик, а саме, зосередити та використовувати усі види ресурсів в одній сфері діяльності заради отримання максимального прибутку при високому ступені ризику [18].

До ключових методів забезпечення фінансової безпеки суб'єкта підприємницької діяльності варто віднести збір, накопичення та обробку аналітичної інформації про досвід та способи гарантування безпеки провідних зарубіжних компаній, проведення аналізу, регулярний моніторинг та передбачення загроз, небезпек та показників фінансової безпеки, підготовка та впровадження необхідних дій стосовно підтримки фінансової безпеки на достатньому рівні.

У ході здійснення управління фінансовою безпекою підприємства з врахуванням пропозиції відносно його покращення застосовують стратегічний аналіз. Щоб провести стратегічний аналіз стану ФЕБ пропонується використання таких методів: SWOT-аналіз, PEST аналіз, SNW-аналіз, аналіз розробки сценаріїв подій.

У процесі проведення аналізу поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки не може бути без інформаційного

забезпечення, а саме: фінансова звітність та результати роботи підприємства, конкурентний стан підприємства на ринку, ринок цінних паперів підприємства. [19].

Підсумовуючи викладений матеріал, варто відмітити, що фінансова безпека підприємства виступає як, фінансовий стан і подальша стратегія розвитку підприємства, при яких знижується ризик фінансових втрат.

Узагальнюючи, наголосимо на те, що потрібно постійно відслідковувати рівень фінансової безпеки заради стрімкого та ефективного реагування на ймовірні недоліки саме в управлінні підприємством, що можуть виступати бар'єром для ефективного протистояння зовнішніх та внутрішніх небезпек підприємства та оперативному внесенню корективів щодо усунення слабких місць. Лише за таких умов може бути сталий економічний розвиток промислового підприємства, яке веде свою діяльність в умовах дуже мінливого та нестабільного зовнішнього середовища.

1.3. Основні показники та методи оцінки кредитоспроможності підприємства

При наданні кредиту усі банки стикаються з потребою правильно дати оцінку кредитоспроможності позичальника. Ця обов'язкова процедура, а її результат впливає і на умови кредитних договорів, і на ефективність ведення фінансової діяльності банківської установи взагалі. Для позичальника від результату оцінки кредитоспроможності залежить, в якому розмірі буде надаватися позика, і чи буде вона надана взагалі.

Кредитоспроможність - поняття вужче, аніж платоспроможність, тому що, погашення позики - це тільки один з можливих видів заборгованості, яка може виникати у суб'єктів підприємницької діяльності.

У разі неякісної та недостовірної оцінки кредитоспроможності позичальника можливе погіршення якості кредитного портфеля кредитора,

яка може призвести до зайвого резервування. А це в свою чергу завдасть шкоди фінансовому стану або взагалі до банкрутства банківської установи.

Щоб вирішити дану проблему хорошим способом буде розробка і використання обґрунтованих методик, що дозволить банку об'єктивно оцінювати кредитоспроможність позичальників. Однак варто сказати, що не має ні єдиного методологічного підходу, ні єдиного прийому для її побудови [20].

На кредитоспроможність позичальників впливає різноманіття факторів, тому оцінювати та розраховувати кожний з них досить складно. На практиці аналізуються показники, які ґрунтуються на показниках минулих років чи на конкретну дату. Але в таких випадках не враховують вплив інфляції.

Складно виявити та кількісно оцінити такий показник, як репутація позичальника. На сьогоднішній день в економічній науці використовують безліч методів та підходів які можуть оцінити кредитоспроможність, вони не виключають один одного, а навпаки доповнюють - оцінюючи спроможність підприємства відповідати за свої зобов'язання відповідно до реальності.

Банки використовують таку систему оцінки клієнтів, при якій втрати у разі неповернення кредиту були б мінімальні. Така система повинна оцінювати:

- стан і динаміку роботи позичальника за минулий період діяльності;
- стан клієнта на теперішній момент та його перспективи;
- прогнозування стану позичальника в майбутньому.

Значить, банку необхідно здійснювати оцінку стану клієнта в минулому, сьогоднішньому та майбутньому, причому з позиції банку цікавий тільки позитивний статус позичальника [21].

Кредитоспроможність розраховують у два етапи:

1. підприємство власними силами розраховує свої показники кредитоспроможності. Результати цього розрахунку призначені для внутрішньої оцінки підприємством своєї спроможності отримати кредит при нинішньому фінансово-господарському стані.

2. на цьому етапі оцінку дають експерти кредитного відділу самого банку, до якого підприємство подало заяву на одержання позики. Це називається зовнішнім аналізом, після якого банк приймає рішення задовольнити чи не задовольнити заяву підприємства або іншого банку на одержання кредиту.

При визначенні рівня кредитоспроможності клієнта банк проводить аналіз та вивчає діяльність можливого позичальника, робить прогноз щодо ризику неповернення грошових коштів і приймає рішення стосовно надання кредиту.

Основні критерії при оцінюванні кредитоспроможності позичальника:

- забезпеченість клієнта власними грошовими ресурсами мінімум на 50% загальної суми витрат, які в нього є; репутація позичальника;
- проведення оцінки товарів, які виробляються, визначення наявної кількості замовлень на їх реалізацію, характер послуг, які надаються;
- розвиток світової економіки (перспективи розвитку клієнта, наявність можливих джерел фінансування та вкладення капіталу);
- ринкова ситуація (перспективи розвитку ринку даного продукту або послуги, темпи зростання ринку, сезонність та інші фактори, що мають вплив на його розвиток) [22].

Також обов'язково повинні враховуватись фактори, що несуть суб'єктивний характер:

- на скільки ефективний процес управління у позичальника;
- позиція клієнта на ринку та на скільки він залежить від циклічних або структурних змін в економіці та галузі;
- висока кваліфікація керуючих осіб;
- склад засновників підприємства;
- історія погашення кредиторської заборгованості в минулих роках.

Даючи оцінку кредитоспроможності клієнта, комерційні банки України опираються на свої положення та методики, в основі яких лежать методичні рекомендації Національного банку України. Проте банки самі можуть

обирати допоміжні критерії для більш розгорнутого аналізу фінансового стану позичальника, які підвищують вимоги до показників, що допоможуть адекватно оцінити кредитні ризики і належний контроль за ними.

При розробці власної системи оцінки банк враховує свої особливості кредитної політики, технологічні можливості, спеціалізацію банку, пріоритети в роботі, місце на ринку, конкурентоспроможність, рівень економічної та політичної безпеки в країні тощо [23].

Комерційні банки використовують різні методики аналізу і систему показників кредитоспроможності ймовірного позичальника. Серед поширених прийомів оцінки кредитоспроможності виділяють такі:

- метод фінансових коефіцієнтів, ґрунтується на підборі оптимальних для конкретного позичальника коефіцієнтів та їх нормативних значень з яких поведеться аналіз і потім порівнюватиметься з середнім значенням по галузі або із значенням на схожих підприємствах;
- метод грошових потоків, в основі якого лежать використання факторних показників, які охарактеризують оборот коштів у клієнта за звітний період. Грошовий потік показує спроможність фірми покривати свої витрати і відповідати за свою заборгованість власними ресурсами;
- рейтингові методи, обов'язково враховують перелік таких показників:
 - платоспроможність (коефіцієнти ліквідності);
 - фінансова стійкість;
 - обороти за рахунками;
 - обсяг реалізації;
 - кредитна історія.
 - динаміка прибутків та збитків;
 - рентабельність (у динаміці);
 - склад та динаміка дебіторсько-кредиторської заборгованості;

- динаміка собівартості продукції;

У рейтингового методу є перевага, яка полягає у можливості підбору показників, виходячи з конкретної мети аналізу.

- експертний метод, його використовують для оцінки якісних і прогнозних показників, котрі характеризують кредитоспроможність позичальника;
- метод дискримінантних показників, він допомагає оцінити синтетичним чином фінансову ситуацію клієнта його життєздатність та безперервність господарської діяльності у короткотерміновому періоді;
- моделі комплексного аналізу таких як: Правило «6С», Правило «5С», MEMO RISK, PARSER, CAMPARI, PARTS, система 4FC поганих кредитів. Усі дані методики стали досить поширеними через вдале поєднання аналізу особистих та ділових якостей клієнта [24].

Розглянувши вищенаведені методи та прийоми оцінки кредитоспроможності позичальника, можна засвідчувати, що наразі немає ідеальної методики. У кожного з методів є свої сильні та слабкі сторони. Саме тому одним із напрямів вдосконалення оцінки кредитоспроможності позичальника, пропонуємо враховувати ризики за позабалансовими операціями. Такі операції зазвичай використовують щоб зменшити витрати, пов'язані з вимогами обов'язкових резервів, достатності капіталу та інші нормативні значення, котрі банки вимагають від суб'єктів підприємницької діяльності. Доцільно приділити увагу тому, що позабалансові інструменти, такі як гарантії або акредитиви, ф'ючерси або опціони не обліковуються, як активи чи пасиви, хоча вони несуть додатковий ризик для банківських установ.

В практиці наших банків використовуються методи, які досить непогано оцінюють фінансові показники, але є недоліки при оцінці діяльності позичальника таких характеристик, які не мають кількісного

вираження (характеристика бізнесу, ринкова позиція позичальника, ділова репутація тощо).

Щоб провести якісну оцінку кредитоспроможності доречно використати аналіз зовнішнього середовища в таких напрямках, як галузевий і конкурентний аналіз. Він визначає ступінь кредитного ризику операції при вивченні запропонованого до кредитування заходу.

Максимально знизити кредитний ризик фінансової установи можна тільки за допомогою комплексного багатofакторного аналізу кредитоспроможності клієнтів банку, з урахуванням позабалансових ризиків, що зможе утворити хорошу базу даних для рейтингової оцінки конкретного клієнта.

Після проведення аналізу кредитоспроможності позичальника обов'язково має бути визначено клас кредитоспроможності. На сьогоднішній момент немає одного, у тому ж числі галузевого, класифікатора кредитоспроможності й надійності підприємства. У провідних країнах світу користуються рейтингами фінансового стану, надійності та кредитоспроможності юридичних осіб, які мають періодичний характер висвітлювання інформації і саме це дає кредиторіві змогу правильно і достовірно оцінити свій ризик при наданні позики. у цьому напрямку Наші банки діють, напевно, більш інтуїтивно, звертаючи максимум своєї уваги на кредитну історію позичальника і його ділову репутацію, а не на фінансові можливості [25].

Таким чином, для вирішення проблеми пов'язаної з визначенням кредитоспроможності підприємств і мінімізації ризиків в сфері банківської діяльності, могло б допомогти створення однієї загальної нормативної бази і системи рейтингів, які з певною періодичністю друкувались, і були б корисними у визначенні достовірного фінансового стану підприємств.

З огляду на досвід вітчизняної практики, а також світовий досвід у сфері організації кредитних відносин, доречним буде вдосконалювати методику оцінювання кредитоспроможності, яка буде складатися з певного

набору часткових показників й розрахунок інтегрального показника, який враховуватиме вплив на кредитоспроможність позичальника різноманітних кількісних та якісних факторів. Через це, насамперед необхідно сконцентрувати увагу працівників банківської установи на необхідності підготовки положення, де буде чітко розкрито питання стосовно кредитної політики банківської установи з позиції зниження кредитного ризику, розробивши потрібні методичні підходи для оцінки кредитоспроможності позичальників, аналізу його грошового потоку, а також і самого банку задля мінімізації ризиків.

Значить можна впевнено стверджувати, що оцінка кредитоспроможності позичальника – це неймовірно важливе та актуальне на сьогоднішній день питання, недаремно якому приділяється суттєва увага працівників банківських установ, хоча вона потребує подальшого вивчення та розробки. Саме тому подальше вивчення та оптимізація кредитних внесків комерційними банками України буде суттєвим та відчутним стимулом та кроком у поліпшенні економічної ситуації в державі.

Висновки до розділу 1

В даному розділі, нами було досліджено таке поняття як фінансова безпека підприємства, а саме її суть та складові елементи. Фінансова безпека - це такий стан підприємства, при якому забезпечується фінансова стійкість, ліквідність, платоспроможність та кредитоспроможність підприємства.

Визначили основні елементи в управлінні фінансовою безпекою, до них відносяться об'єкт та суб'єкт управління, організаційна структура, методи та принципи управління, законодавча база і звісно інформаційне забезпечення. Для того щоб, знижувати негативний вплив від внутрішніх та зовнішніх чинників, організація не може обійтись без ефективного відділу менеджменту, у сфері фінансової безпеки. Наведено показники, які

характеризують рівень фінансової безпеки та основні стратегії для зниження рівня ризикованості підприємства.

Наступним елементом нашого дослідження було поняття кредитоспроможності та її значимість для підприємства. Кредитоспроможність – це спроможність підприємства повністю відповідати за свої зобов'язання. Однозначно зрозуміло, що ефективне управління кредитоспроможністю, займає важливе місце у функціонуванні підприємства. На показник кредитоспроможності впливає безліч факторів, це і вид діяльності та ресурсів, склад ринку, і звісно економічний стан в країні.

Для ефективного управління кредитоспроможністю, необхідно регулярно планувати, аналізувати та контролювати ресурсну базу підприємства. На сьогоднішній день, більшість підприємств України шукають певні внутрішні джерела фінансування своєї діяльності, тим самим підвищують прибутковість, на нашу думку це відбувається через високий рівень недовіри до банківського сектору.

Хоча в міжнародній практиці популярним інструментом є кредит. Використання кредитних коштів інколи приносять більші прибутки та при правильній їх акумуляції пришвидшують розвиток підприємства.

Звичайно, щоб оцінити на скільки підприємство може відповідати за свої зобов'язання, необхідно використовувати різноманітні методи оцінки кредитоспроможності. Цей показник оцінюється як банком, що надає позику, так і самостійно підприємством, для реальної оцінки своїх можливостей та фінансового стану. Для цього аналізується робота за минулі періоди, теперішній період та складається прогноз на майбутнє. Сюди входить аналіз забезпеченості власними фінансовими ресурсами, розглядається продукція та кількість її реалізації, перспективи розвитку самого підприємства та розвиток ринку на якому воно працює. Безумовно, приділяється велика увага, репутації фірми, кваліфікації працівників, складу засновників та кредитній історії позичальника, якщо підприємство користувалось послугами банків у попередніх роках.

Визначили найпоширеніші групи методів, що оцінюють кредитоспроможність: метод фінансових коефіцієнтів, метод грошових потоків, рейтинговий метод, метод дискримінантних показників, моделі комплексного аналізу тощо.

Наразі немає єдиного методу, який давав би і кількісну, і якісну оцінку, тому кожен банк або підприємство використовує той метод, який найбільше дає інформації про ті показники, які його цікавлять і підходять саме для нього. Можна впевнено стверджувати, що оцінка кредитоспроможності в умовах сьогодення, як ніколи важливе та актуальне питання.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ПОКАЗНИКІВ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ІВАНІВКА»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ІВАНІВКА»

Аграрно-виробниче товариство з обмеженою відповідальністю «ІВАНІВКА» (далі –ТОВ «ІВАНІВКА»), яке знаходиться Дніпропетровська обл., Криничанський р-н, селище міського типу Кринички зареєстроване 30.10.2000року. До основних видів діяльності відноситься: вирощування зернових культур (окрім рису), бобових культур та насіння олійних культур. До інших видів діяльності відноситься: допоміжна діяльність у сфері рослинництва, виготовлення олії й жирів тваринного походження, ведення оптової торгівлі зерном, насінням або кормом для тварин, операції з надання оренди сільськогосподарських машин і устаткування, надання в оренду інших машин та устаткування, ремонт і технічне обслуговування машин промислового призначення.

В останні два - три роки ТОВ «ІВАНІВКА» є лідером Криничанського району у сфері збирання зернових культур. Усі ці досягнення останніх років підприємства відбулися завдяки зусиллям та високій кваліфікації керівника та персоналу. У своїй діяльності господарство, переважно користується новим обладнанням та техніками виробництва.

Головною та довгостроковою метою підприємства є виготовлення конкурентоспроможної продукції сільськогосподарського виробництва. Подальший збут продукції переважно на локальний ринок по території міста Дніпро та Дніпропетровської області.

Спираючись на аналіз діяльності ТОВ «ІВАНІВКА» бачимо що, загальна земельна площа агропідприємства, яка використовується під час здійснення господарської діяльності має позитивну динаміку, тобто зростає. При тому, що лівову частину сільськогосподарських угідь складають орендовані земельні площі.

Для початку нам необхідно дати загальну характеристику підприємства, і доречним буде почати аналізувати склад та структуру сільськогосподарських угідь ТОВ «ІВАНІВКА», дані відображені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Склад та структура земельних угідь ТОВ «ІВАНІВКА»

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2020р. у % до 2016р.
Загальна земельна площа	6430,6	6744,7	6139,8	6503,4	6622,1	103,0
в т.ч. с/г угідь	5846,0	5371,92	5069,64	5273,01	5369,29	102,1
з них ріллі	5846,0	5968,8	5632,93	5858,91	5965,88	102,1
Рівень розораності, %	90	87	91	89	90	0
Приходиться на 1 робітника:						
- с/г угідь	100,8	132,6	86,7	101,0	101,1	100,3
- ріллі	100,8	132,6	86,7	101,0	101,1	100,3

Аналізуючи показники таблиці 2.1 можна зробити висновок, що за досліджуваний період загальна земельна площа підприємства «ІВАНІВКА» зросла на 102,1% у порівнянні з 2016 роком. Чисельність робітників коливалась в одному діапазоні протягом років тому, у 2020 році на одного працівника приходиться майже така ж сама кількість сільськогосподарських угідь і ріллі, а точніше на 0,3% більше аніж у 2016 році. Ці показники показують, що підприємство не втрачає свої землі, а повністю їх використовує і веде свою діяльність, при цьому потроху збільшує кількість працівників, але не зменшує навантаження на 1 робітника.

Спеціалізацією сільськогосподарського виробництва вважається переважаючий розвиток однієї інколи декількох галузей у виробництві товарної продукції на окремих підприємствах і регіонах. Рівень спеціалізації характеризує зосередження засобів виробництва та робочої сили аграрних

підприємств на виробництві певних видів товарної продукції з урахуванням природних та економічних умов. Господарства, які називаються вузькоспеціалізованими мають одну провідну галузь, продукція якої в структурі займає 90 - 100% від усієї продукції на підприємстві. Глибоко спеціалізованими називаються господарства де, розвивається одна головна галузь і 3 – 4 допоміжних галузей [26].

Основними показниками, які характеризують спеціалізацію є склад і структура товарної продукції, які відображені у додатку А та на рисунку 2.1.

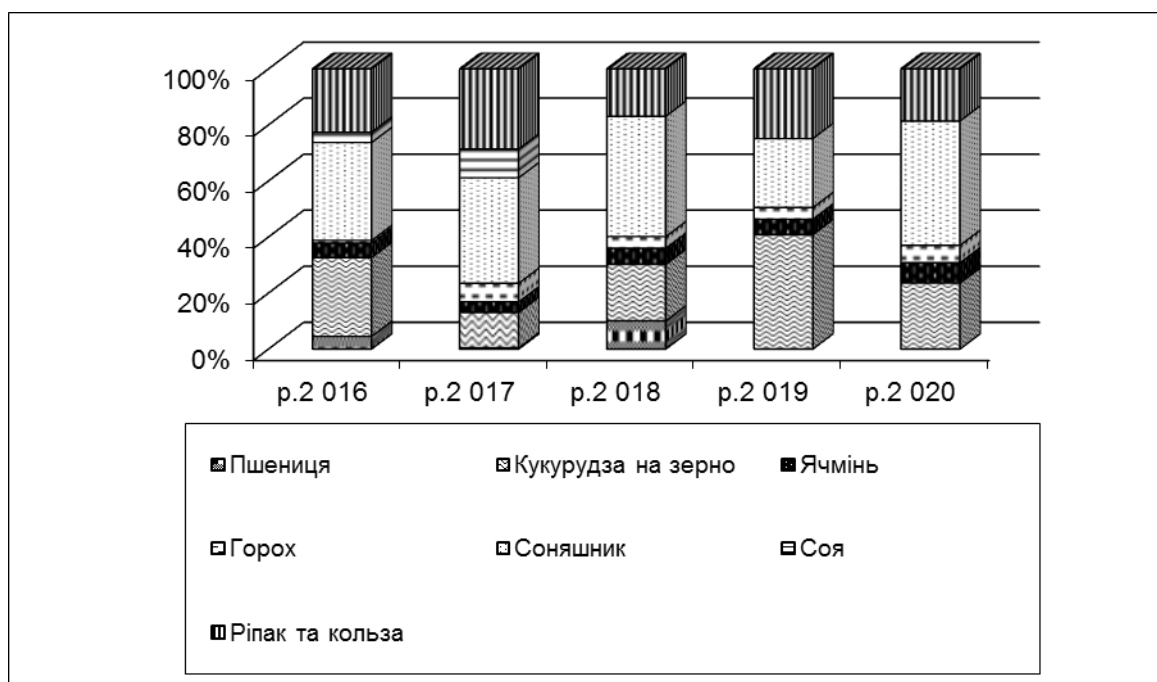

Рис. 2.1. Склад і структура товарної продукції.

Аналізуючи дані з таблиці товарної продукції ТОВ «ІВАНІВКА» можна сказати, що у 2020 році найбільшу питому вагу серед рослинництва займає виробництво і реалізація соняшника – 44,36%, ще однією вагомою культурою на господарстві є кукурудза на зерно, яка за досліджувані роки завжди мала високі показники. Слід відмітити, що у 2020 року зменшилось виробництво ріпака та кользи майже на 4%, адже ця культура є досить вибагливою і потребує дотримання технології сівби, при чому сильно залежить від погодних умов, а ось вирощування такої культури як горох

зросло на 6% порівнянні з 2016 роком. Галузь рослинництва займає 100% у структурі товарної продукції підприємства.

Спеціалізація аграрного підприємства це те, на чому ґрунтується його виробництво, це може бути один вид продукції, а може буде декілька зовсім різних сфер виробництва. Для цього розраховується коефіцієнт спеціалізації підприємства.

Для визначення рівня спеціалізації використовують ранжований ряд (додаток Б). Ранжований варіаційний ряд – це ряд впорядкованих одиниць сукупності в порядку зростання чи спадання ознаки, що досліджується. На графіку зобразимо динаміку показника спеціалізації за досліджувані роки (рис.2.1).

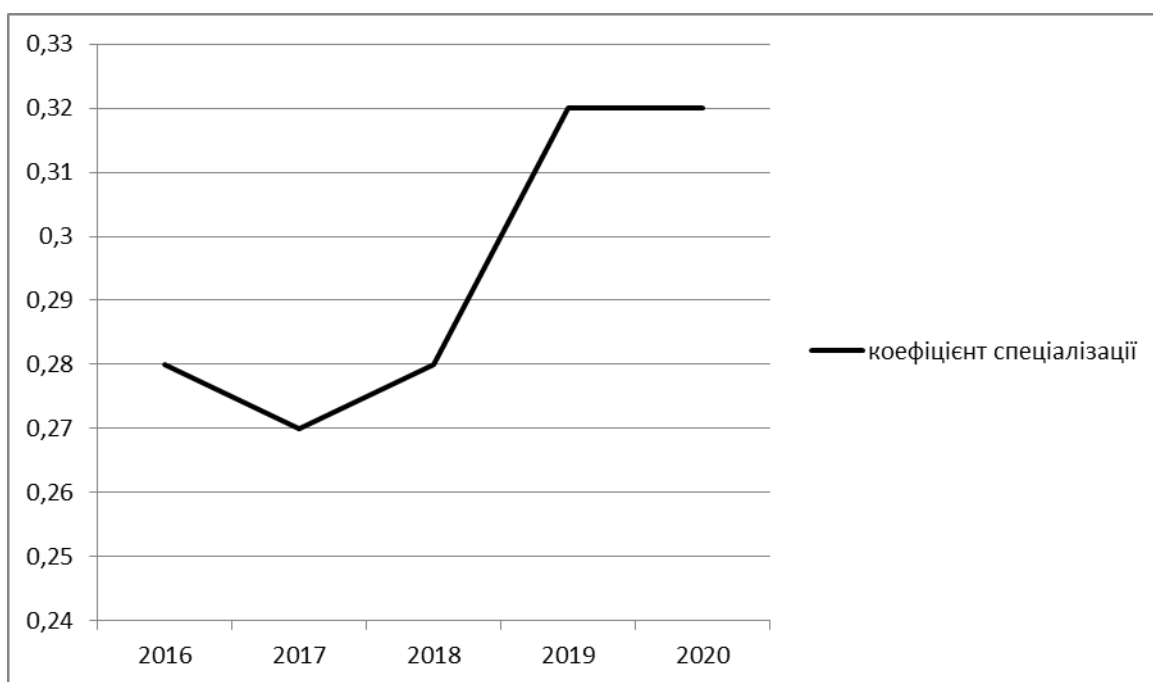

Рис.2.2. Динаміка показника спеціалізації ТОВ «ІВАНІВКА»

Підприємства, які мають низький рівень спеціалізації значення коефіцієнта до 0,20, середній рівень спеціалізації характеризується значенням від 0,20 до 0,40, з високим рівнем спеціалізації від 0,41 до 0,60. Коефіцієнт значення якого вище 0,60 називаються підприємствами з поглибленим рівнем спеціалізації. Дивлячись на графік бачимо, що значення протягом досліджуваних років коливались. З цих даних та наших розрахунків

можна стверджувати, що ТОВ «ІВАНІВКА» належить до підприємств з середнім рівнем спеціалізації.

Створення конкурентного, високорозвинутого сільського підприємства потребує відповідного рівня розвитку матеріально-технічної бази аграрних підприємств. Ключовою складовою частиною продуктивних сил вважається матеріально-технічна база, яка відіграє важливе значення в розвитку аграрного виробництва.

Для сільського господарства матеріально-технічна база представляє собою сукупності засобів і предметів праці, для впровадження та ведення виробничої діяльності. Засоби праці використовуються у процесі виробництва протягом декількох років, залишаючи при цьому свою натуральну форму та фізичні властивості [27].

На сьогоднішній день матеріально-технічна база в сільському господарстві представлена широким машинним виробництвом, яке ґрунтується на впровадженні досягнень науково-технічного прогресу.

Науково-технічний прогрес постає визначальним фактором для вдосконалення матеріально-технічної бази агропідприємств, він проводиться безперервно і є першочерговим фактором який впливає на економічний та соціальний розвиток.

При науково-технічному прогресі перш за все вдосконалюються засоби праці, котрі мають вирішальне значення для розвитку матеріального виробництва. Головними показниками, які характеризують матеріально – технічну базу господарства є: середньорічні показники основних і оборотних фондів, показники фондозабезпеченості, фондоозброєності та фондівіддачі, які показують на скільки ефективно використовуються основні засоби, яке навантаження припадає на одного працівника.

Пропонуємо нижче зробити розрахунок цих показників, щоб дізнатися рівень забезпеченості основними та оборотними засобами підприємства (табл.2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка основних і оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання в ТОВ «ІВАНІВКА»

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	Відношення 2020р. до 2016 р.,%
Вартість основних засобів в середньому за рік, тис. грн.	41326	56577	74431	92620	104429	252,7
Вартість оборотних фондів в середньому за рік, тис.грн.	190697	147103	131901	140644	153453 5	80,5
Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.г. угідь, тис. грн.	706,9	947,9	1321,3	1580,8	1750,4	247,6
Фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	397,4	608,4	744,3	945,1	1054,8	265,4
Фондовіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів, грн.	3,77	3,30	2,56	2,17	3,12	82,8
Фондомісткість 100 грн. валової продукції, грн.	0,39	0,47	0,59	0,80	0,69	177,2
Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	3262,0	2464,5	2341,6	2400,5	2572,2	78,9

Аналізуючи дані таблиці 2.4, можна визначити, що середньорічна вартість основних фондів збільшилась в два з половиною рази, що призводить до збільшення обсягів реалізації продукції. Також спостерігається збільшення фондозабезпеченості в 2,4 разів, що свідчить про достатній рівень використання виробничих фондів.

Фондоозброєність в свою чергу у 2020 році збільшилась на 265,4 в порівнянні з 2016 роком. Це говорить про те, що зростає продуктивність праці на підприємстві. Показник фондовіддачі коливається і має тенденцію до зменшення. Порівняно з 2016 роком у 2020 році фондовіддача зменшилась на 22,2 %. Це може бути пов'язано зі зниженням вартості оборотних фондів за рахунок збільшення кількості запасів на підприємстві. Фондомісткість також зросла, проте це має більш негативний характер, ніж позитивний,

адже це свідчить про збільшення собівартості продукції, и можливо призведе до зменшення прибутку.

Для того щоб вести ефективне сільськогосподарське виробництво підприємство обов'язково повинно бути забезпечене не тільки фінансовими або технічними ресурсами, а й в достатній кількості трудовими ресурсами. Для того щоб, зрозуміти чи ефективно ТОВ «ІВАНІВКА» використовує трудові ресурси, необхідно мати інформацію про чисельність працівників, про затрати праці і звісно суму валової продукції. І тільки тоді на основі отриманих даних ми можемо оцінити ефективність їхнього використання [28, 158]. Продуктивність працездатності конкретних робітників наведено в (табл.2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка трудових ресурсів та ефективність їх використання в ТОВ
«ІВАНІВКА»

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	Відношення 2020р. до 2016 р., %
Валова продукція в порівняних цінах , тис. грн. - всього:	232313	241017	249999	324320	253078	108,9
в т.ч. в рослинництві	232313	241017	249999	324320	253078	108,9
Середня кількість працівників за рік, чол. – всього:	104	93	100	98	99	206,3
в т.ч. в рослинництві	58	45	65	58	59	95,2
Прямі затрати праці, тис. люд.-год. – всього:	177622	184698	180079	176400	176336	99,3
в т.ч. в рослинництві	177622	184698	180079	176400	176336	99,3
Продуктивність праці за рік, тис. грн. – всього:	2233,8	2591,6	2499,9	3309,4	2556,3	114,4
в т.ч. в рослинництві	2233,8	2591,6	2499,9	3309,4	2556,3	114,4

Дослідивши трудові ресурси, можна сказати, що вони використані ефективно. Про це свідчить структура валової продукції, яка збільшилась за три роки – на 108,9%, і у 2020 році склала 253077,8тис.грн. Продуктивність

праці за 2017-2020 роки зросла на 14,4% у рослинництві, отже підприємству рухається в правильному напрямку стосовно використання свого робочого часу.

Ефективним виробництво вважається якщо, результати його виробництва перевищують витрати на виробництво і отримується корисний ефект. Оцінку ефективності проводять з метою організації контролю над раціональним розподілом матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Оцінка ефективності виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання виконується на основі даних, які отримали в результаті аналітичної роботи. Нижче наведемо та розрахуємо основні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «ІВАНІВКА» (табл.2.6).

Таблиця 2. 6

Основні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «ІВАНІВКА»

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2020р. у % до 2016р.
Приходиться на 100 га с/г угідь, тис.грн.	706,9	947,9	1321,3	1580,8	1750,4	247,6
- основних фондів						
- прямих затрат праці	2923,5	3094,4	3196,9	3010,8	2955,7	101,1
Вироблено валової продукції в спів ставних цінах, тис.грн в розрахунку на:	3973,9	4037,9	4438,2	5535,5	4242,1	106,8
- 100 га с/г угідь						
- 1 грн. основних фондів	5,6	4,3	3,4	3,5	2,4	43,3
- 1 середньорічного робітника	2233,8	2591,6	2499,9	3309,4	2556,3	114,4
Урожайність	28,7	30,1	37,2	42,8	34,9	121,6
- зернових і зернобобових						
- соняшника	26,6	24,3	20,6	25,8	17,7	66,5
Рівень рентабельності, %	11,5	12,5	13,6	8,6	17,6	153,0

Із даних таблиці 2.6 видно, що урожайність по підприємству за досліджувані 5 років зернових і зернобобових культур підвищилась на 21,6% на що могло вплинути підвищення родючості ґрунтів за рахунок внесення мінеральних добрив та сприятливі погодні умови, проте урожайність соняшника зменшилась на 33,5 %. Це могло статись через низьку вологість ґрунту навесні, або внаслідок недотримання строків сівби. Показник рівня рентабельності збільшився на 53 %. У 2020 році на 100 га сільськогосподарських угідь припадає на 6% більше основних фондів, аніж у 2016 році.

2.2. Аналіз основних показників фінансової діяльності ТОВ «ІВАНІВКА»

Аналіз фінансового стану - це сукупність дій спрямованих на вивчення та аналіз результатів від фінансово - економічної діяльності підприємства.

Для того щоб, підприємству мати стабільну тенденцію у розвитку його фінансово-господарської діяльності, вкрай важливо реально оцінювати фінансовий стан організації. Під фінансовим станом розуміється на скільки підприємство забезпечене власними оборотними коштами, взаємовідношення між запасами товарно-матеріальних цінностей та потребами виробництва, сюди ж входить вчасне проведення розрахункових операцій та платоспроможність [29].

За допомогою оцінки фінансового стану агропідприємства можливо зрозуміти в яких напрямках необхідно вести роботу та на що варто звернути увагу. Базуючись на отриманих результатах аналізу організація має відповідь на питання, яким способом поліпшити фінансовий стан підприємства, якщо це необхідно, в теперішній момент його діяльності.

Пропонуємо розглянути склад і структуру власного капіталу ТОВ «ІВАНІВКА» (табл.2.7). Адже власний капітал відіграє важливу роль у функціонуванні всього підприємства.

Аналізуючи дану таблицю, ми бачимо що власний капітал ТОВ «ІВАНІВКА» складається з пайового капіталу, резервного капіталу та нерозподіленого прибутку.

Таблиця 2.7

Склад і структура власного капіталу ТОВ «ІВАНІВКА»

Складові власного капіталу	2016р	2017р	2018р	2019р	2020р	Відхилення 2020р. до 2016 р.,%
Пайовий капітал	12	12	12	12	12	0
Резервний капітал	185	185	185	185	185	0
Нерозподілений прибуток	150643	172975	196740	213282	249150	165,4
Всього	150840	173172	19697	213479	249347	165,3

Сума власного капіталу збільшується, за рахунок нерозподіленого прибутку, який складає 99,8% усього капіталу, пайовий та резервний капітал протягом досліджуваного періоду були незмінні.

Підприємству просто необхідно використовувати свій основний капітал максимально ефективно, це значить слідкувати за технічним оснащенням, підвищувати показник капіталовіддачі, що дозволить збільшувати суму прибутку. Основний капітал – це майно підприємства, яке складає лівову його частину. Основний капітал формується за рахунок власних та залучених джерел[30].

Для того щоб мати більш точне розуміння, що відбувається з основним капіталом, розрахуємо деякі показники, які прямо вказують на його стан. Та

дають відповідь на питання чи достатньо підприємству коштів, чи необхідно залучати додаткові фінансові ресурси, а можливо необхідно змінити структуру активу (табл.2.8).

Таблиця 2.8

Показники стану основного капіталу ТОВ «ІВАНІВКА»

Показник	2016р	2017р	2018р	2019р	2020р	Відхилення 2020р. до 2016 р.,%
Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,51	0,54	0,62	0,59	0,54	0,03
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,18	0,21	0,25	0,24	0,19	0,01
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,37	0,36	0,37	0,42	0,49	0,12
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	3,12	2,59	2,07	2,01	1,71	-1,41

На нашому підприємстві значення коефіцієнта майна виробничого призначення знаходиться в тій межі 0,5 і більше, коли товариство ще може функціонувати без залучення додаткових коштів. Стосовно показника реальної вартості основних засобів, то його значення в 2018 та 2019рр доходять майже до критичної межі 0,3, цим самим сповіщає підприємство що реальний потенціал низький, і варто шукати додаткові кошти. Коефіцієнт нагромадження амортизації несуттєво, але збільшився, а отже зменшується фінансовий ризик непокриття авансованого капіталу в основні засоби та нематеріальні активи. Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів у 2020 році зменшився в порівнянні з 2016 роком, а значить зменшилась мобільність активів, для підтримки цього показника та його підвищення варто переглянути структуру активів.

Для більш розгорнутого аналізу фінансового стану ТОВ «ІВАНІВКА» пропонуємо оцінити стан основних засобів через основні показники майнового стану підприємства (табл.2.9).

Таблиця 2. 9

Динаміка показників майнового стану ТОВ «ІВАНІВКА»

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р від 2016р., +/-
Фондовіддача основних фондів	3,77	3,30	2,56	2,17	3,12	-0,65
Частка основних засобів в активах	0,18	0,21	0,25	0,24	0,19	0,01
Коефіцієнт зносу основних засобів ф	0,44	0,43	0,42	0,47	0,55	0,11
Коефіцієнт оновлення основних засобів ф1	0,99	0,23	0,25	0,15	0,08	-0,92
Коефіцієнт мобільності активів	3,12	2,60	2,07	2,01	1,71	-1,41

Показник фондовіддачі у 2020 році порівняно з 2016 роком зменшився, що є погано, але в останні роки він має зріст, а значить що на підприємстві ефективно використання засобів праці. Коефіцієнт зносу характеризує ту частку вартості основних фондів, яку списано на витрати виробництва в попередніх періодах. Протягом останніх декількох років даний коефіцієнт збільшувався, це говорить що відбувається погіршення технічного стану основних засобів компанії. Прорахований коефіцієнт оновлення основних фондів у 2016 році показав, що частка модифікованого нового обладнання, введеного в експлуатацію у звітному періоді, від загальної вартості основних фондів становить 99%, у 2017 році 23%, у 2018 році 25%, у 2019 році 15% та у 2020 році 8%, що свідчить про зменшення введеної кількості нових основних засобів. Коефіцієнт мобільності активів за досліджуваний період

мав тенденцію до зменшення, проте він все одно має високий показник, а значить що, компанія може змінити структуру своїх активів протягом невеликого проміжку часу.

Прибуток підприємства це результат його виробничої та підприємницької діяльності, саме завдяки прибутку, організація функціонує. Розмір прибутку знаходиться в прямій залежності від росту обсягів реалізації, від зменшення собівартості та якості реалізованої продукції, товарів, робіт або послуг.

Проте, задля отримання максимального розміру прибутку, підприємству необхідно забезпечити ефективне управління рентабельністю своєї основної діяльності.

Рентабельність – це здатність компанії отримувати позитивний фінансовий результат від ведення господарської діяльності, використовуючи для цього її ресурси, вона виступає економічним інструментом, що лежить в основі усіх рішень компанії відносно управління діяльністю та відносин з партнерами.

Показники рентабельності це відносні характеристики фінансових результатів та ефективності діяльності аграрного підприємства. За допомогою цих показників можна оцінити результативність вкладених ресурсів [31].

Розрахуємо деякі основні показники рентабельності підприємства (табл.2.10).

З наведених розрахунків ми бачимо що, показники рентабельності найвищими були у 2016 році цьому сприяла оптимізація структури оборотних активів та зріст суми чистого прибутку, що говорить про ефективне функціонування, найгірші показники спостерігаються у 2019 році, на це вплинуло зменшення чистого прибутку.

Таблиця 2. 10

Показники рентабельності ТОВ «ІВАНІВКА», %

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	Відхиленн я 2020 р від 2016р., +/-
Рентабельність активів за чистим прибутком	35,5	13,4	11,6	7,4	14,2	-21,4
Рентабельність власного капіталу	98,6	97,1	98,3	97,4	97,9	-0,6
Рентабельність виробничих фондів	0,93	0,29	0,25	0,18	0,41	-0,52
Рентабельність реалізації продукції	51,5	18,5	18,8	14,4	23,7	-27,8
Рентабельність витрат	97	25	23	19	32	-65

Збільшення собівартості продукції та зменшення обсягів реалізації, проте у 2020 році показники підвищуються, завдяки зусиллям підприємства, а саме за рахунок підвищення ціни на продукцію та зниження суми витрат на виробництво.

Наразі доведено, що акумулювання та використання фінансових ресурсів дуже важливо для ефективного існування та розвитку підприємництва.

Фінансові ресурси підприємства - це грошові доходи і надходження, що має в розпорядженні суб'єкт господарювання, і котрі, призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійсненню витрат на розширене відтворення й економічне стимулювання працівників [22].

Для того щоб, підвищити ефективність управління фінансовим потенціалом організації бажано звертати увагу на усі можливі фактори впливу. Розрахунок показників, які допоможуть оцінити ефективність використання фінансових ресурсів наведено в табл.2.11.

Таблиця 2. 11

Показники ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ
«ІВАНІВКА»

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	Відхилення 2020 р від 2016р., +/-
Оборотність сукупного капіталу у днях	526,6	530,4	570,9	684,8	606,4	79,8
Оборотність власного капіталу у днях	519,1	515,1	561,5	667,3	832,4	313,3
Оборотність позикового капіталу у днях	7,5	15,3	9,5	17,5	12,3	1,64
Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу	0,68	0,68	0,58	0,48	0,59	-0,09
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,69	0,69	0,60	0,51	0,61	-0,08
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	0,01	0,03	0,02	0,03	0,02	0,01

Коефіцієнт оборотності власного капіталу протягом років знаходився в одних межах і на кінець досліджуваного періоду було вироблено товарів на суму 0,6 грн на кожну залучену гривню власника. Проте якщо порівнювати цей показник з 2016 роком, можна зробити висновок, що з кожної гривні вкладеного власного капіталу відбулося скорочення чистого доходу на 0,08 грн. На аналізованому ТОВ «ІВАНІВКА» тривалість обороту сукупного капіталу збільшилася і відповідно коефіцієнт оборотності зменшився на 0,09.

Виходячи з цих даних, підприємству варто звертати свою вагу на ефективність використання як власного, так і позикового капіталу задля запобігання кризовому стану у виробництві.

Загалом, на основі проведених розрахунків фінансовий стан підприємства є задовільний, має певні слабкі місця, але підприємство намагається їх усунути.

2.3 Оцінка рівня кредитоспроможності ТОВ «ІВАНІВКА»

На сьогодні підприємства знаходяться в таких умовах, де власних фінансових ресурсів не вистачає або вони обмежені, більшість фірм користується позиковими коштами, зазвичай це кредит. Перед тим як отримати кредитні кошти у фінансовій установі збираються необхідні документи, проводиться робота юристів та бухгалтерів, які ознайомлюються з умовами кредитування та співпраці. Але зовсім не всім суб'єктам господарської діяльності банки надають кредити, саме тому з'являється потреба у впровадженні внутрішнього контролю, стосовно оцінки кредитоспроможності [33].

Якщо проведений аналіз показує, що позичальник має високий рівень кредитоспроможності, то в нього більші шанси отримати кредит і можливість повернути його у визначений строк відповідно до кредитного договору.

Тобто, оцінка кредитоспроможності важлива, як для кредитора, адже вберігає його від надання кредитів підприємствам, що мають високий ризик банкрутства або підприємствам з нестійким фінансовим станом, так і для позичальника, адже дає інформацію про його спроможність вчасно розрахуватися зі своїми зобов'язаннями.

У короткостроковому періоді показники ліквідності та платоспроможності виступають мірилом при оцінці фінансового стану організації. Чим менше необхідно часу для перетворення першого виду активу, тим вищий рівень його ліквідності. Отже, ліквідність підприємства - це спроможність швидко перетворити свої активи в грошові кошти, якими можна погасити короткострокові зобов'язання [34]. Пропонуємо дати оцінку

ліквідності ТОВ «ІВАНІВКА» за допомогою фінансових коефіцієнтів, котрі дозволяють зіставити вартість поточних активів із сумою поточних зобов'язань (табл.2.12).

Таблиця 2. 12

Динаміка показників ліквідності ТОВ «ІВАНІВКА»

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. від 2016р., +/-	Відношенн я 2020р.- 2016 р., %
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,84	0,14	0,54	0,69	0,23	-0,61	27,4
Коефіцієнт швидкої ліквідності	29,8	13,4	17,8	12,3	14,1	-15,7	47,3
Коефіцієнт поточної ліквідності	53,2	25,03	40,71	26,08	31,18	-22,02	58,6
Коефіцієнт покриття (ліквідності) запасів	3,7	2,06	2,6	2,8	1,8	-1,9	48,6
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заб.	62,9	34,2	34,4	12,8	51,6	-11,3	81,9
Коефіцієнт мобільності активів	3,12	2,59	2,07	2,01	1,71	-1,41	54,8

Аналізуючи коефіцієнт абсолютної ліквідності ми бачимо, що у 2020 році порівнюючи з 2016 роком зменшився на 27%, проте показник знаходиться в допустимих значеннях 0,2 - 0,3, це говорить про правильне використання фінансових ресурсів. Коефіцієнт швидкої ліквідності вважається достатнім, коли він перевищує значення 0,6, наше підприємство має дуже високий показник, а отже, спроможне погасити свої поточні зобов'язання за рахунок достатньої кількості високоліквідних оборотних коштів. Нормальним значенням коефіцієнта покриття вважають від 1,5 до 2,5, але не менше 1, загалом отримані значення знаходяться в цих межах, значить що, підприємство в змозі відповідати за свої короткострокові зобов'язання, хоча в 2016 році показник найбільший, це свідчить про те що,

агropідприємство мало більшу кількість вільних ресурсів, що може буди через неефективне управління активами. Показник поточної ліквідності має дуже високе значення, а отже підприємство залучає зайві оборотні активи, дивлячись на структуру оборотних активів, це відбувається через збільшення обсягів запасів. Здатність розраховуватися з кредиторами за рахунок дебіторів знаходиться на не дуже високому рівні проте, має тенденцію до покращення про що свідчить збільшення показника «Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості» на 4,21 у 2020 р. порівняно з 2016 р. Мобільність активів ТОВ «ІВАНІВКА» протягом 2019-2020 рр. підвищилася через зменшення суми необоротних активів. Так у 2019 році на кожну гривню необоротних активів припадає 2,01грн оборотних активів, то в 2020 році значення показника досягло 2,71.

Розглянемо більш детально показник абсолютної ліквідності (рис.2.3).

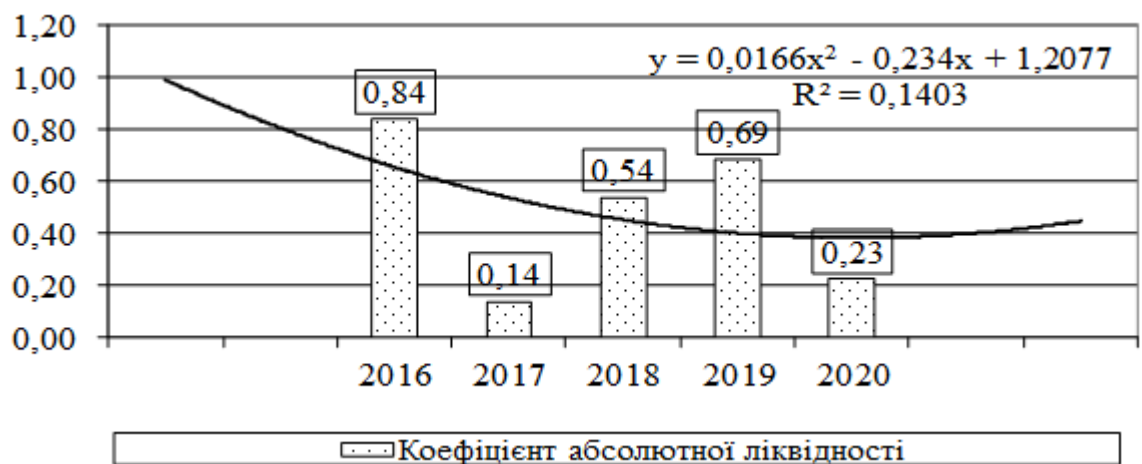

Рис.2.3. Зміна коефіцієнта абсолютної ліквідності 2016-2020рр.

Даний коефіцієнт є дуже важливим для підприємства, адже показує як швидко підприємство може гасити свою поточну заборгованість, в короткі терміни. Наш показник в 2020 році знаходиться в нормі, проте у 2018 та 2019 роках він перевищує нормативне значення, а отже були прогалини в стратегії управління ресурсами, і варто вкладати вільні кошти в інвестування або в розширення виробничої діяльності.

З даного графіка та рівняння бачимо, що на підприємстві відбувається щорічне зниження показника на 0,234 з уповільненням і в наступному році складе 0,4.

В ході провадження своєї підприємницької діяльності формується фінансовий стан підприємства, на який впливають безліч факторів. Фінансова стійкість господарства займає важливе місце у забезпеченні розширеного відтворення та прибутковості на перспективу. Це спроможність підприємства вести свою діяльність в напрямку розвитку, при цьому тримати рівновагу між власними активами та пасивами у середовищі, яке постійно змінюється. Тому дати об'єктивну оцінку фінансового стану можна завдяки використанню системи певних показників (табл.2.13).

Таблиця 2. 13

Показники фінансової стійкості ТОВ «ІВАНІВКА»

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	Відхилен ня 2020р від 2016р., +/-
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,985	0,971	0,983	0,974	0,979	-0,006
Коефіцієнт фінансової залежності	1,01	1,03	1,01	1,03	1,02	0,01
маневреність власного оборотного капіталу	0,45	0,48	0,57	0,55	0,56	0,11
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,98	0,97	0,98	0,97	0,98	0

Коефіцієнт фінансової незалежності для сільськогосподарського підприємства $\geq 0,5$ з наших розрахунків показник = 1,0 , а значить що підприємство використовує не весь свій реальний потенціал, доцільно залучити додаткові позикові кошти, для збільшення частки ринку та збільшення обсягів продажу. Нормативне значення коефіцієнта фінансової

стійкості знаходиться в межах 0,67-1,5, показник по підприємству майже 1,0, отже ТОВ «ІВАНІВКА» є фінансово стабільним, адже рівень фінансових ризиків знаходиться на прийнятному рівні. З 2020 року на кожну гривню зобов'язань ТОВ «ІВАНІВКА» приходиться 1,0 гривня власного капіталу, для збільшення цього показника доцільно залучати кошти власників або інвесторів. Показник фінансової залежності, також свідчить нам про те, що підприємству варто користуватись кредитами для активізації виробничої і збутової діяльності, що допоможе збільшити фінансовий результат. Маневреність власного капіталу ТОВ «ІВАНІВКА» є низькою, і показник є нижчим за нормативне значення, тому що, власні кошти направлені на фінансування необоротних активів.

Ефект фінансового левериджу - це показник, що показує рівень можливого отримання додаткового прибутку на власний капітал через позикові кошти [35]. Розрахуємо його за формулою (2.1).

$$E_{\text{фл}} = (1 - C_{\text{п}}) * (K_{\text{ра}} - B_{\text{к}}) * \frac{П_{\text{к}}}{B_{\text{к}}}, \quad (2.1)$$

де $C_{\text{п}}$ - ставка податку на прибуток;

$K_{\text{ра}}$ - коефіцієнт валової рентабельності активів;

$B_{\text{к}}$ - середня сума власного капіталу;

$П_{\text{к}}$ - середня сума позикового капіталу.

$$E_{\text{фл}2016} = 0,16;$$

$$E_{\text{фл}2017} = 0,003;$$

$$E_{\text{фл}2018} = 0,003;$$

$$E_{\text{фл}2019} = 0,002;$$

$$E_{\text{фл}2020} = 0,003.$$

Диференціал фінансового левериджу ($K_{\text{ра}} - B_{\text{к}}$), саме ця частина формули дає нам інформацію про те, чи приносять кредитні кошти прибуток чи збиток для власного капіталу установи. Наші показники мають позитивне значення, хоча в останні роки значення суттєво знизилось, тому можна

стверджувати що, ТОВ «ІВАНІВКА» ще не отримує збитки по кредитах, але і прибутку також немає. Раціональним вирішенням цього питання буде брати нові кредити, в тому випадку, якщо вони збільшуватимуть валову рентабельність активів. За допомогою залучених позикових коштів підприємство зможе розширити своє виробництво, та збільшити валовий прибуток.

Підходів й показників для визначення кредитоспроможності та фінансової стійкості підприємства дуже багато, тому розраховуємо ще групу показників для більш точного та розширеного аналізу підприємства (додаток В). Тож, продемонструємо деякі показники на графіку (рис.2.2).

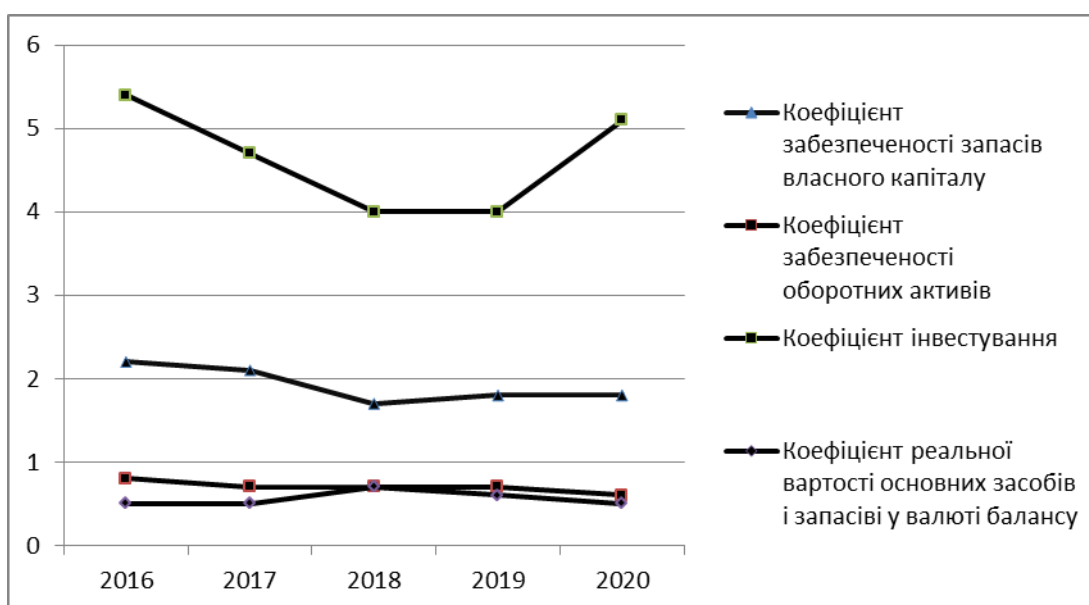

Рис.2.2. Показники для визначення кредитоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Бачимо що коефіцієнт інвестування є більшим за нормативне значення 1, а отже підприємство має власні ресурси для вкладів у виробництво, що показує його фінансову незалежність та зводить до мінімуму ризик банкрутства підприємства.

Показники забезпеченості оборотних активів та запасів власного капіталу також знаходяться в допустимих значеннях, як наслідок можна

стверджувати що підприємство є фінансовостійким, може відповідати за свої зобов'язання, що підвищує його інвестиційну привабливість.

Висновки до розділу 2

У першому пункті ми дали організаційно-економічну характеристику ТОВ «ІВАНІВКА» досліджували зміну земельної площі та структуру земельних угідь. Отримані значення вказують на те, що підприємство не розпродує свої землі, а в повній мірі їх використовує та здійснює свою діяльність, при цьому поступово збільшує чисельність працівників, але не знижує навантаження на 1 робітника. Стосовно складу товарної продукції, проаналізували, що найбільшу кількість вирощують соняшника, який займає –44,36%, другою за об'ємами на господарстві знаходиться кукурудза на зерно, яка кожен рік має досить високі показники.

Визначили коефіцієнт спеціалізації за допомогою ранжованого ряду, і зробили висновок, що ТОВ «ІВАНІВКА» належить до господарств із середнім рівнем спеціалізації. Також важливим є той факт, що урожайність по підприємству за досліджувані роки зернових і зернобобових зросла на 21,6% за рахунок внесення добрив, в наслідок чого підвищилась родючість ґрунту та звісно підходящі погодні умови.

Сільськогосподарські виробники повинні бути повністю забезпечені трудовими ресурсами, саме тому ми дослідили динаміку трудових ресурсів. Можна стверджувати, що трудові ресурси використовувались ефективно. Про це засвідчує нам структура валової продукції, що зросла за останні роки – на 8,9%, а продуктивність праці за 2017-2020 роки збільшилась на 14,4%.

Для оцінки кредитоспроможності ми проаналізували основні показники фінансової діяльності, до яких відносяться показники майнового стану, які показали нам, що основні засоби зношуються, проте показник оновлення зростає, а отже зростає кількість нового обладнання.

Розглядаючи капітал підприємства, ми бачимо що він складається з власного та позикового капіталу, при чому 98,5% від загального обсягу складає власний капітал ТОВ «ІВАНІВКА».

Проаналізовані показники рентабельності показують, що підприємство отримує прибуток, хоч і спостерігався певний спад, але кваліфікація та досвід керівництва зміг підвищити показники за рахунок оптимізації структури оборотних активів. Не менш важливими є показники ліквідності, які свідчать про те, що господарство раціонально використовує свій фінансовий потенціал в ресурсах, але в деяких роках спостерігалось, зайва кількість оборотних активів, переважно із-за збільшення об'єму запасів на виробництві. Ще одним позитивним показником є збільшення мобільності активів, а це значить що ТОВ «ІВАНІВКА» може оперативніше реагувати на мінливі умови ринку, порівняно з попередніми роками.

Стосовно показників фінансової стійкості, наше підприємство є стійким, адже майже усі показники знаходяться в допустимих межах, але рекомендацією для керівництва може бути залучення додаткових фінансових ресурсів. Цим ми зможемо модернізувати та розширити виробництво, тим паче, що підприємство спроможне нести відповідальність за свої зобов'язання.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ІВАНІВКА»

3.1. Оптимізація складу та структури капіталу

Для існування та розвитку будь-якого сільгоспвиробництва необхідний капітал, саме тому важливим є регулювання структури капіталу. Безумовно, при недостатньому вивченні цього питання знижується ефективність управлінських рішень в сфері інвестиційної та фінансової політики підприємства. Найважливішою задачею управління капіталом є визначення оптимальної пропорції між власними та позиковими коштами. Саме це є підґрунтям для ефективного функціонування суб'єкта підприємницької діяльності та отримання ним позитивного результату його діяльності. Завдяки оптимальному співвідношенню власного й позикового капіталу підприємство має потрібний рівень рентабельності, досягається фінансова рівновага в процесі розвитку підприємства та відбувається максимізація ринкової вартості.

Суб'єкти господарювання, котрі користуються додатковими позиковими ресурсами зазвичай мають кращий фінансовий стан та більші прибутки в майбутньому. Звісно важливим є правильний розподіл та управління ними [36].

Пропонуємо провести розрахунок інвестиційних вкладень в ТОВ «ІВАНІВКА» при запровадженні нових сфер виробництва за допомогою методу динамічного програмування. Розподіл капіталовкладень проводиться між трьома новими виробничими лініями підприємства: борошномельне виробництво (1), круп'яне виробництво (2), виробництво кормів (3).

Загальна сума коштів, які інвестуватимуться в розвиток , складає не більше 4 млн.грн. На основі проведених техніко-економічних розрахунків встановлено, що в наслідок реконструкції в залежності від кількості витрачених коштів підприємство матиме таке значення продуктивності

(табл.3.1). Далі нам потрібно визначити оптимальний розподіл коштів між сферами роботи підприємства, що забезпечить максимальне збільшення його продуктивності.

Таблиця 3.1

Виробнича лінія	Кошти вкладені в розвиток (млн. грн.)				
	0	1	2	3	4
	Продуктивність внаслідок розвитку (тис.т.)				
1-ша	300	400	450	600	650
2-га	3000	3200	3300	3500	3600
3-тя	0	150	300	700	850

Нехай x_1, x_2, x_3 - капіталовкладення на розвиток відповідно першої, другої та третьої сфери виробництва підприємства, $0 \leq x_i \leq 4, i = 1, 3$. Позначимо $f_1(x), f_2(x), f_3(x)$ - функції зміни продуктивності першої, другої та третьої сфери виробництва при вкладанні в їх розвиток x млн. грн. Цим функціям відповідають перший, другий та третій рядок відповідно у табл.3.1. Визначаємо максимум для функції $F(x_1, x_2, x_3) = f_1(x) + f_2(x) + f_3(x)$. При цьому на капіталовкладення x_1, x_2, x_3 накладено обмеження $x_1 + x_2 + x_3 = B, B = \overline{0,4}$ млн. грн.

Виділимо у нашому завданні 3 кроки:

- B млн. грн. вкладаються у першу та другу виробничу лінію одночасно;
- B млн. грн. вкладаються у першу та третю виробничу лінію разом;
- B млн. грн. вкладаються у три лінії виробництва одночасно.

Ведемо позначення: $F_{1,2}(B), F_{1,3}(B), F_{1,2,3}(B)$ - як оптимальну суму для розподілу коштів на перший, другий та третій крок. Алгоритм дій для методу динамічного програмування складається з декількох етапів.

На першому етапі виконуємо умовну оптимізацію, яка полягає в тому, що для кожного з трьох кроків знаходимо умовний оптимальний виграш $F_{1,2}(B), F_{1,3}(B), F_{1,2,3}(B)$ для $A = \overline{0,4}$.

На другому етапі виконуємо безумовну оптимізацію. Користуючись результатами першого етапу, знаходимо величину капіталовкладень у розвиток виробництва x_1, x_2, x_3 , що забезпечують максимальну продуктивність. Переходимо безпосередньо до першого етапу:

1) обчислюємо максимум критерію оптимізації для різних значень капіталовкладень $x = 0, 1, 2, 3, 4$, які використовуються тільки для борошномельного та круп'яного виробництва. Розрахунок здійснюємо за формулою (3.1):

$$F_{1,2}(B) = \max [f_1(x) + f_2(B - x)], \quad (3.1)$$

$$0 \leq x \leq 4;$$

$$0 \leq A \leq 4.$$

Результати розрахунків наведено в таблиці 3.2

Таблиця 3.2

x_1 $f_1(x)$		$x_2 = B - x$				
		0	1	2	3	4
		$f_2(B - x)$				
		3000	3200	3300	3500	3650
0	300	3400	<u>3000</u>	<u>3600</u>	<u>3900</u>	<u>4050</u>
1	400	3500	<u>3600</u>	3800	4000	<u>4150</u>
2	450	3550	3750	3850	4050	
3	600	3700	3900	4000		
4	650	3750	3950			

Для того щоб визначити $F_{1,2}(2)$, розрахуємо:

$$f_1(2) + f_2(0) = 450 + 3000 = 3550;$$

$$f_1(1) + f_2(1) = 400 + 3200 = 3600;$$

$$f_1(0) + f_2(2) = 300 + 3300 = 3600.$$

Найбільше з цих значень і є $F_{1,2}(2)$. Інші $F_{1,2}(x)$ отримуються як найбільше значення в кожній діагоналі в таблиці.

$$F_2(0) = 3400;$$

$$F_2(1) = \max(3300, 3500) = 3500;$$

$$F_2(2) = \max(3550, 3600, 3600) = 3600;$$

$$F_2(3) = \max(3700, 3750, 3800, 3900) = 3900;$$

$$F_2(4) = \max(3750, 3900, 3850, 4000, 4050) = 4050.$$

2) обчислюємо максимум критерію оптимізації для різних значень капіталовкладень $x = 0, 1, 2, 3, 4$, які використовуються тільки для борошномельного та кормового виробництва. Розрахунок ведеться за формулою (3.2):

$$F_{1,3}(B) = \max [f_1(x) + f_3(B - x)], \quad (3.2)$$

$$0 \leq x \leq 4;$$

$$0 \leq A \leq 4.$$

Результати розрахунків наведено в таблиці 3.3

Таблиця 3.3

A		$x_3 = B - x$				
		0	1	2	3	4
		$f_3(B - x)$				
		0	150	300	700	750
0	300	300	450	600	<u>1000</u>	<u>1050</u>
1	400	<u>400</u>	550	700	1100	<u>1150</u>
2	450	450	600	750	1150	
3	600	600	750	900		
4	650	650	800			

Отже, значення $F_{1,3}(B)$ такі:

$$F_{1,2,3}(0) = 300;$$

$$F_{1,2,3}(1) = 700;$$

$$F_{1,2,3}(2) = 1000;$$

$$F_{1,2,3}(3) = 1150;$$

$$F_{1,2,3}(4) = 1250.$$

3) обчислюємо максимум критерію оптимізації для різних значень капіталовкладень $x = 0, 1, 2, 3, 4$, які використовуються тільки для усіх трьох ліній виробництва (табл.3.4). Розрахунок ведеться за формулою (3.3):

$$F_{1,2,3}(B) = \max [F_{1,2}(B) + f_3(B - x)], \quad (3.3)$$

$$0 \leq x \leq 4;$$

$$0 \leq A \leq 4.$$

Отримані результати наведемо в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

A F _{1,2} (B)		x ₃ = B - x				
		0	1	2	3	4
		f ₃ (B - x)				
		0	150	300	700	750
0	3400	3400	3550	3700	<u>4100</u>	4150
1	3500	<u>3500</u>	3650	3800	<u>4200</u>	<u>4250</u>
2	3600	3600	3750	3900	4300	
3	3900	3900	4050	4200		
4	4050	4050	4200			

Отже, отримуємо такі значення F_{1,2,3}(B):

$$F_{1,2,3}(0) = 3400;$$

$$F_{1,2,3}(1) = 3700;$$

$$F_{1,2,3}(2) = 4100;$$

$$F_{1,2,3}(3) = 4250;$$

$$F_{1,2,3}(4) = 4300.$$

Це був перший етап динамічного програмування, переходимо до наступного етапу, де будемо користуватись даними з таблиць 3.2, 3.3, 3.4. Визначаємо оптимальний розмір капіталовкладень для розвитку підприємства:

1) припустимо, що розмір інвестиції в підприємство становить 4 млн.грн. Визначимо розмір інвестиції на лінію з виробництва кормів. Для цього використовуємо табл. 3.4, обираємо діагональ B=4, отримуємо значення: 4250, 4300, 4200, 4200, 4050 обираємо найбільше значення 4300 тис.т. Далі визначаємо у стовпчику де знаходиться ця величина розмір інвестиції для третьої лінії x₃ = 3 млн.грн.

На розвиток першої та другої лінії залишається 1 млн.грн.

2) Визначимо розмір вкладу у другу лінію виробництва, користуємось таблицею 3.2, обираємо найбільше значення в діагоналі B=2, це 3600 тис.т , отже x₂ = 1 млн. грн.

3) на розвиток першої лінії виробництва у ТОВ «ІВАНІВКА» коштів не залишається.

Отже, оптимальним розподілом інвестиції у сумі 4 млн.грн буде таким: на розвиток круп'яного виробництва – 1 млн.грн, для виробництва кормів – 3 млн.грн, а на лінію борошномельного виробництва кошти не виділяємо. При цьому загальна продуктивність трьох нових ліній виробництва складатиме 4300 тис.т.

3.2. Інвестиційний проєкт для ТОВ «ІВАНІВКА»

Під інвестиційним проєктом мається на увазі сфера виробництва де утворюється або змінюється технічна, економічна або соціальна система, а також розробка абсолютно нової структури управління.

Проаналізувавши фінансовий та майновий стан ТОВ «ІВАНІВКА» ми бачимо, що підприємство отримує прибутки, їх розмір збільшується і господарство може відповідати за свої зобов'язання. Саме тому, якщо підприємство залучить додатковий позиковий капітал, за рахунок якого зможе розширити своє виробництво. Так як Україна є аграрною країною, а наша область знаходиться в сприятливих кліматичних умовах, врожаї зернових показують високі показники, а наша продукція користується попитом на зарубіжних ринках, тому варто користуватись цим потенціалом [37].

Пропонуємо розглянути такий бізнес проєкт як, відкриття борошномельної лінії виробництва на ТОВ «ІВАНІВКА». Адже борошно користується великим попитом серед населення, і не має сезонного характеру, що дозволить отримувати прибуток постійно. Хоча наразі є багато підприємств, які займаються цим видом діяльності, і для того щоб конкурувати з ними, потрібно виготовляти продукцію високої якості, дотримуватись умов зберігання і звісно тримати більш-менш доступні ціни для споживачів.

Різновидів борошна є безліч, однак, найпопулярнішим все ж таки залишається пшеничне борошно (попит на нього становить 70% від усього попиту на інше борошно). З 1 т зерна можна отримати 600кг борошна вищого сорту, 100 кг першого сорту та 300 кг висівок. Для його виробництва необхідно розписати технологічний процес, який складається з: очистки зерна від сміття, обробки за допомогою гідротермічного способу, потім зерно перемелюють, і заключним етапом є просів і упаковка готового продукту в мішки.

Одним з першочергових завдань виступає пошук приміщення, яке повинно бути не менше 200 кв.м з підведеними комунікаціями, при чому важливо розташовувати недалеко від поля або зерносховища.

На початку своєї роботи підприємство буде щомісяця виготовляти:

- пшеничне борошно вищого гатунку – 25200 кг;
- пшеничне борошно першого гатунку – 4200 кг;
- висівки – 6300 кг.

Реалізація продукції буде як на зовнішні, так і на внутрішні ринки. Борошно вищого сорту йтиме на експорт, а борошно 1-го сорту та висівки на внутрішній ринок.

Для запуску автоматизованої лінії виробництва підприємству необхідно мати таке обладнання:

- силос, резервуар де буде зберігатись зерно. Для роботи нам необхідно придбати 2 склопластикових силоси «SIV15»15 тонн з конусним дном по ціні 100 тис.грн кожен ;
- стрічковий конвеєр, для транспортування сировини, «У13-ТЛ 50» 70 тис.грн, цей конвеєр має продуктивність 100т/год.;
- очищувальний апарат для зерна продуктивністю до 25 т/год 248 тис.грн;
- млин, «ОПМ-0,6-02 Фермер», має продуктивність 600 кг/год, вартістю у 700000 грн.;

- магнітний сепаратор вже для доочистки готового борошна, потужність даного апарату становить 5т/год, ціна якого складає 37 тис.грн;
- просіювальна машина для борошна «BSST-600» з потужністю 180-2000кг/год. Вартістю 30тис.грн;
- ваги ,«ВБМ-5» продуктивність 5 т/год, ціна 15 тис.грн ;
- фасувальна машина від 50 г до 30 кг, 52000 грн.

Витрати на устаткування є найвагомими, проте без сировини, почати виробництво буде неможливо, спеціалісти радять мати запас сировини хоча б на десять робочих днів. Уся закуплена сировина повинна відповідати ДСТУ 3768-98 «Пшениці. Технічні умови» [38]. Сьогоднішня ціна пшениці на ринку України приблизно 5400-6800грн/т, якщо виробництво буде використовувати 2 т на день, то на місяць йому необхідно 42 т зерна, в сумі це 226800грн, а значить що оборотний капітал не може бути меншим цієї суми.

Наступним важливим елементом є персонал. Завдяки тому що, устаткування майже все автоматизоване можна скоротити кількість працівників. У таблиці 3.5. наведемо мінімальний перелік працівників, які обов'язково повинні бути на даній лінії виробництва

Таблиця 3.5.

Штат для борошномельного виробництва

Посада	Кількість працівників	Заробітна плата, грн
технолог	1	11000
персонал з обслуговування млина	2	16000
вантажник	1	7500
прибиральник (ця)	1	6500
охоронець	1	8000
лаборант	1	8500
Всього	7	57500

З таблиці бачимо, що для запуску роботи зовсім не треба великої кількості працівників, достатньо 7 осіб. Заробітна плата середня по країні.

На сьогоднішній день на ринку є велика кількість установок, проте купуючи машини вітчизняного виробника можна зменшити свої витрати.

Розглянемо склад капітальних витрат до яких підприємство має бути готовим (табл.3.6).

Таблиця 3.6.

Капітальні витрати на відкриття

Витрати	Сума, грн
Обладнання	1352000
Доставка та налаштування	10000
Підготовка приміщення	20000
Всього	1382000

Отже, загальна сума інвестицій для відкриття борошномельної лінії становить 1382000 грн.

Наведемо постійні витрати підприємства на місяць (табл.3.7).

Таблиця 3.7.

Витрати на утримання борошномельної лінії виробництва

Стаття витрат	Ціна, грн
Сировина на перший місяць	226800
Фонд оплати праці, міс.	57500
Комунальні платежі, міс.	7000
Всього	291300

Наступним етапом є прогнозування майбутніх доходів. Для цього ми маємо інформацію про виробничу продуктивність обладнання, оптова ціна для продажу борошна 1-го сорту становить 8 грн/кг, висівки -4,5 грн/кг, ціна на експорт борошна вищого ґатунку складає 20 грн/кг, можна розрахувати загальну прибутковість:

Виручка від експорту борошна в/г = $25200 \cdot 20 = 504000$ грн.

Виручка від реалізації борошна 1/с = $4200 \cdot 8 = 33600$ грн.

Виручка від реалізації висівок = 28350грн.

Разом = 565950грн без вирахування податків.

Прибуток = 565950 – 291300 = 274650грн

Виходячи з попередніх розрахунків точку беззбитковості підприємство зможе досягти за 2 роки. Відповідно статистиці рентабельність при таких умовах становитиме 15%.

Заключним процесом є реалізація продукції. Експорт борошна користується великим попитом серед вітчизняних виробників, адже закупівельна ціна набагато вища, за ціну яку пропонують на внутрішньому ринку. Щодо висівок та борошна 1 –го сорту, то збутовими каналами можуть бути хлібозаводи, пекарні, торгові точки кормів тощо.

3.3.Оцінка запропонованих заходів

При веденні підприємницької діяльності в сучасних умовах велика увага приділяється таким процесам як, планування та прогнозування, адже для прийняття правильних та ефективних управлінських рішень це просто необхідно. Для того щоб підприємство чітко уявляло своє положення, проводиться оцінка фінансового стану в середині компанії, але в разі потреби в додаткових коштах (кредитах), банками здійснюється прогнозні розрахунки. Це робиться для того щоб знизити ризики неповерненості кредиту, в свої чергу підприємство також може прогнозувати свій фінансовий стан, зрозуміти які статті балансу йому необхідно збільшити, а які зменшити. Також прогнозні розрахунки вимагають інвестори, для більшої впевненості в підприємстві, в яке вкладатимуть кошти. Для цього є безліч програм та методів [39].

За допомогою Microsoft Excel на основі даних балансу звітного періоду зробимо прогнозний баланс для ТОВ «ІВАНІВКА» (табл.3.8).

Таблиця 3.8

Прогнозний баланс ТОВ «ІВАНІВКА»

Актив		Пасив	
Необоротні активи	122806,1	Власний капітал	303453,5
Оборотні активи	191100,857	Довгострокові позики	2842,8
Запаси	96390,1499	Поточні зобов'язання	6710,7
Дебіторська заборгованість	77668,566	Короткострокові кредити	4370,3
Грошові кошти та їх еквіваленти	16942,1415	Кредиторська заборгованість	2340,4
Разом	313007,0	Разом	313007,0

На основі цього прогнозного балансу порівняємо його зі звітним балансом ТОВ «ІВАНІВКА» (табл.3.9).

Дивлячись на отримані результати можна дійти висновку, що необоротні активи активі збільшаться на 12,7% відносно 2020 року, за рахунок збільшення кількості основних засобів, відповідно оборотні активи протягом останніх років також мають тенденцію до збільшення, і в прогнозному періоді вони зростуть пропорційно необоротним активам, і складуть 181100,85 тис.грн. Дебіторська заборгованість збільшилась на 2,8%, тому підприємству варто звернути увагу на свою кредитну політику відносно покупців.

Що стосується пасивів підприємства, то усі складові підвищуються, а саме підприємству варто збільшити суму своїх короткострокових зобов'язань, що дозволить прирівняти валюту балансу, та вкладати кошти у розвиток підприємства.

Таблиця 3.9

Порівняння звітної та прогнозного балансів

Стаття балансу	Звітний період	Прогнозний період	Відношення, %	Відхилення, +/-
Необоротні активи	93855,1	122006,1	129,9	11951,0
Оборотні активи	160645,3	191000,9	118,8	30355,6
Запаси	88112,3	96390,2	109,4	8277,9
Дебіторська заборгованість	65893,2	77668,6	117,8	11875,4
Грошові кошти та їх еквіваленти	4173,4	16942,1	405,9	2768,7
РАЗОМ	254500,0	313007,0	122,9	58507,0
Власний капітал	249347,5	303453,5	137,7	94106
Довгострокові позики	-	2842,8	100	2842,8
Поточні зобов'язання	5153,2	6710,7	130,2	1557,5
Короткострокові кредити	3877,1	4370,3	112,7	493,2
Кредиторська заборгованість	1276,1	2340,4	183,4	1064,3
РАЗОМ	254500,0	313007,0	122,9	58507,0

Пропонуємо розглянути прогноз головних статей звіту про фінансові результати та звіту про фінансовий стан, де відображено у скільки разів відбулася зміна деяких статей форми №1, за допомогою чого можна робити прогноз більш точно, опираючись на отримані результати коригувати свої дії в майбутньому (табл.3.10).

Таблиця 3.10

Темпи зросту прогнозного балансу ТОВ «ІВАНІВКА»

Показник	Темп приросту
Середньорічний темп росту чистого доходу	1,093
Чистий дохід за звітний період	151094
Собівартість реалізованої продукції, звітний період	109769
Средній темп роста валюти балансу	1,13
Валюта балансу за звітний період	54500
Питома вага необор акт, %	0,3687
Питома вага обортних акт, %	0,6342
Середньорічний темп росту вартості запасів	1,082
Період обороту дебіторської заборгованості, дн.	34
Нормативне значення коефіцієнта абсолютної ліквідності	0,2 – 0,3
Кількість запасів за звітний період	88112,3
Середньорічний темп росту собівартості	1,02

Опираючись на усі ці розрахунки, можемо скласти прогнозний звіт про фінансові результати ТОВ «ІВАНІВКА», де міститься інформація про прибуток або збиток та витрати підприємства, враховуючи те, що показники середньорічного темпу росту чистого доходу складатимуть 9,3%, темп росту вартості запасів складе 8,2%. Витрати на собівартість та адміністративні витрати можливо скоротити в наступному періоді, але всі інші витрати не зміняться тому що, в прогнозованому періоді не планується зміна площі та обсягів виробництва, але реалізація продукції на кращих умовах, призведе до збільшення дохідної частини господарства.

Тож, пропонуємо розглянути прогнозний звіт про фінансові результати ТОВ «ІВАНІВКА» з урахуванням усіх змін (табл.3.11).

Таблиця 3.11

Прогнозний звіт про сукупний дохід для ТОВ «ІВАНІВКА»

Показник	2020р.	Прогноз,%	Прогнозний період
Чистий дохід від реалізації продукції	151094	1,09	164692,5
Собівартість реалізованої продукції	109769	1,02	111964,4
Валовий: прибуток	41325	-	52728,1
збиток	-	-	-
Інші операційні доходи	149	-	149
Адміністративні витрати	(4130)	0,94	(3882,2)
Інші операційні витрати	(874)	-	(874)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	36173	-	47828,1
збиток	-	-	-
Чистий: прибуток	35868	-	46272
збиток	-	-	-

Усі вищенаведені прогнозні розрахунки показують як змінюється підприємство, та за допомогою яких статей балансу можна покращити

показник своєї діяльності. За результатами прогнозних балансів, можна розрахувати коефіцієнти рентабельності та оборотності капіталу, що допоможуть в оцінці фінансового стану підприємства на прогнозований період (табл.3.12).

Таблиця 3.12

Аналіз фінансового стану ТОВ «ІВАНІВКА» на основі прогнозного балансу

Показник	Звітний рік	Прогнозний період	Відхилення, +/-
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,61	0,59	-0,02
Рентабельність виробничих фондів	0,41	0,45	0,04
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,020	0,13	0,11
Рентабельність власного капіталу	97,9	97,3	-0,6
Період окупності капіталу	7,1	6,8	-0,3
Період окупності власного капіталу	7,0	7,2	0,2
Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу	0,59	0,57	-0,02

Рентабельність виробничих фондів збільшилась на 4 %, а значить активи підприємства використовуються ефективно. Збільшення періоду окупності власного капіталу має позитивне значення для роботи товариства. А це свідчить про те, що ТОВ «ІВАНІВКА» буде розвиватись та вести свою виробничу діяльність ефективніше ніж у звітному періоді, використовуючи власні та залучені фінансові ресурси.

Такі прогнози потрібно робити усім підприємствам, шукати раціональні вирішення своїх проблем, залучати спеціалістів з прогнозування та ефективного менеджменту. Такі методи розрахунків добре підходять для визначення стратегії підприємства.

Висновки до розділу 3

У функціонування підприємства важливою складовою є оптимізація капіталу, а саме визначення оптимального співвідношення власного та позикового капіталу.

Відносно нашого підприємства ми знаємо, що на теперішній момент сума позикового капіталу дуже мала, і займає 1,5% від загальної суми капіталу, тому ми запропонували прорахувати вклад певної суми коштів на розширення своєї діяльності. Розрахунки здійснювались на основі методу динамічного програмування. Що дало можливість визначити оптимальну суму вкладу на певний вид діяльності.

В результаті ми дійшли висновку, що підприємству варто вкласти кошти у виробництво кормів та крупи. Саме ці види виробництва зможуть збільшити суму прибутку ТОВ «ІВАНІВКА».

Далі був запропонований інвестиційний проєкт «Відкриття борошномельного виробництва». Де ми визначили розмір капітальних вкладень, постійних та змінних витрат. Детально описали які виробничі потужності для цього необхідні, кількість персоналу та прорахували розмір ймовірного прибутку на місяць.

Навели основні канали для збуту продукції, де значне місце займає зовнішній ринок, тобто експорт продукції.

Цей проєкт прибутковий, та важливим є те, що виробництво не має сезонного характеру, а отже дозволить підприємству постійно отримувати прибуток та перекривати можливі втрати на основному виробництві.

В останньому пункті, щоб оцінити запропоновані заходи ми скористались прогнозуванням, на основі фінансової звітності. Базисом були баланс та звіт про фінансові результати підприємства. На їх основі склали таку ж звітність, але на прогнозований період.

Що дозволило оцінити фінансовий стан підприємства в майбутньому, та за рахунок чого досягти кращих показників у своїй діяльності. Оцінивши

коефіцієнти фінансової стійкості та рентабельності прогнозованого періоду, можна стверджувати, що суб'єкт господарювання буде функціонувати ефективно, адже показники рентабельності та окупності власного капіталу збільшуються. Отже підприємству варто дослухатись до запропонованих заходів, та продовжувати вести діяльність.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеного дослідження можна дійти таких висновків:

1. Поняття кредитоспроможності відображає такий стан підприємства, під час якого воно може нести відповідальність за свої зобов'язання. Для того щоб зрозуміти на скільки організація є платоспроможною потрібна оцінити її фінансовий стан. Усе це можна зробити завдяки методам оцінки кредитоспроможності, до яких відносяться: прогнознi моделі; рейтингові моделі; регресійний аналіз; експертні оцінки; коефіцієнтний метод, де розраховують низку різних показників.

До основних показників, які показують рівень кредитоспроможності підприємства входять: показники абсолютної, поточної та загальної ліквідності; показники оборотності власного та позикового капіталів; різноманітні показники рентабельності; коефіцієнт заборгованості та автономії.

2. Загальна земельна площа протягом 2016-2020 років збільшувалась і у 2020 становила 6622,1га, що на 3% більше ніж у 2016 році. Кількість працівників і продуктивність росте, отже трудові ресурси використовуються ефективно. ТОВ «ІВАНІВКА» має середній рівень спеціалізації, виробляє продукцію рослинництва, найбільшу питому вагу займає вирощування соняшнику 44,4% від усієї продукції;

3. Показники рентабельності, які хоч і зменшувались відносно 2016 року, але все одно мають достатній рівень для того щоб підприємство нормально функціонувало. Підприємство має деяке зношене обладнання, водночас закуповує нове, що свідчить про позитивні зрушення. Стосовно показників оборотності капіталу, вони зросли на 15%, а значить підприємство постійно оптимізує свою діяльність;

4. При оцінці кредитоспроможності, значення коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності знаходяться в нормативних значеннях 0,2 - 0,3, що

вказує на правильне та ефективне використання фінансових ресурсів. Отже підприємство гнучке, та може швидше реагувати на зміни, які відбуваються на ринку. Підприємство фінансово стійке та платоспроможне;

5. Підприємство переважно користується власними ресурсами, адже питома вага позикового капіталу становить 1,5% загального капіталу. Підприємство має достатню кількість коштів на ефективне функціонування в межах своєї діяльності;

Для підвищення показників кредитоспроможності пропонуємо:

- за допомогою інвестованих коштів можна оптимізувати структуру капіталу, та отримувати прибуток. Для цього прорахували в яку сферу виробництва краще вкласти кошти, і дійшли висновку, що такою сферою є виробництво крупи або корму;

- наступним для розгляду ТОВ «ІВАНІВКА» був наданий бізнес – план, який стосується відкриття нової лінії виробництва борошна. Де прописана рекомендована техніка для запуску цього проекту, а саме:

- силос «SIV15»15 тонн з конусним дном;
- стрічковий конвеєр «У13-ТЛ 50»;
- очищувальний апарат для зерна продуктивністю до 25 т/год
- млин «ОПМ-0,6-02 Фермер»;
- магнітний сепаратор;
- просіювальна машина для борошна «BSST-600»;
- ваги ,«ВБМ-5»;
- фасувальна машина від 50 г до 30 кг.

В разі запуску цього проекту підприємство зможе додатково отримувати дохід 274650грн.

- розроблено прогнозна звітність, яка ґрунтувалась на даних фінансової звітності останніх років. Відповідно до отриманих результатів якщо, підприємство почне залучати більше кредитних коштів, то зможе розширювати свою діяльність та збільшувати чистий дохід. Тому процес прогнозування дуже корисний для керівництва підприємства.

- проводити постійний аналіз фінансової діяльності та показників ліквідності підприємства;
- визначення та підвищення показників оборотності капіталу;
- оптимізувати капітал, знайти рівновагу між власними та залученими ресурсами, у цьому допоможе оцінка ефекту фінансового та фінансово-операційного важеля;
- контроль за своєю дебіторською заборгованістю, суворий відбір партнерів або покупців продукції, у разі їх невиконання своїх зобов'язань припиняти співпрацю з ними;
- впровадження інвестиційних проєктів, хоча вони і потребують великих капітальних вкладень, проте в перспективі дозволяють отримувати більше прибутків, та забезпечують покриття певних втрат у основному виробництві, що в свою чергу не дасть компанії збанкрутувати;
- вести відкриту діяльність та надавати банкам або інвесторам усю необхідну інформацію про підприємство;
- вкладати кошти в цінні папери, що також забезпечить отримання додаткового прибутку, та матиме позитивний вплив при оцінці кредитоспроможності.

Отже поняття кредитоспроможність виступає важливим елементом в існуванні підприємства в сучасних реаліях. Вчасна оцінка кредитоспроможності дає можливість знизити кредитний ризик. Саме завдяки належному рівні цього показника можна впевнено функціонувати в конкурентному середовищі. Залучати кошти інвесторів та виходити на нові ринки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Щетинін А. І. Гроші та кредит: підручник. - Вид. 4-те, перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2010. 440 с
2. Положення Національного банку України «Про кредитування». Затверджено постановою Правління НБУ від 28 вересня 1995 р. №246. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0246500-95>
3. Постанова Правління НБУ «Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків». Затверджено постановою Правління НБУ від 06.07.2000. №279. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00>
4. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку : навч. посібн. Київ.: КНЕУ, 1999. 280 с.
5. Бровко Л. І., Карпова Д. Д. Методологічні аспекти управління кредитоспроможністю підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9540>
6. Бондаренко Ю.В. Порівняльний аналіз підходів щодо оцінки кредитоспроможності позичальника – юридичної особи. *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ*. 2012. № 1. С.19 - 25.
7. Шептуха О. М. Оцінка кредитоспроможності позичальника за допомогою дискримінантного аналізу. *Економіка і фінанси*. 2020. Вип. №6. С.25-28.
8. Корольова-Казанська О. В. Методологічні засади управління кредитоспроможністю підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2010. Вип. I (32). С.239-245.
9. Давидович І.Д., Ломачинська І.А., Мумладзе А.О. Удосконалення теоретичних підходів до визначення сутності «кредитоспроможність підприємства» *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2016. Т. 21, Вип. 11. С. 83-88.

10. Шовкун І. Кредитоспроможність підприємств у контексті формування фінансових джерел відтворення переробної промисловості у регіонах України. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 2. С. 54-61.
11. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств. Київ : Центр учбової літ., 2013. 504 с.
12. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. К. : КНТЕУ, 2001. 309 с.
13. Єпіфанов А.О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 295 с.
14. Клименко, Т.В. Основні елементи механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Вісник ЖДТУ: Економічні науки*. 2011. № 4 (58). С. 340-343.
15. Біляк Ю.В. Систематизація наукових поглядів на сутність фінансової безпеки. *Економіка та держава*. № 8. 2020. С. 78-82.
16. Загорельська Т.Ю. До проблеми формування системи управління фінансовою безпекою на підприємстві. *Вісник ДНУ: Економіка і право*, Вип.2. 2009. С. 243-247.
17. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. №1(91). 2009. С. 98-103.
18. Білоус О. В. Сучасна світова фінансово-економічна криза як прояв тотальної кризи системи глобалізму. *Економічний часопис*. 2008. № 21. С. 3 - 6.
19. Краснокутська Н. С., Коптева Г. М. Дефініція поняття «фінансова безпека підприємства»: основні підходи та особливості. *Бізнес Інформ*. 2019. №7. С. 14-19.
20. Андрушків Т. Проблеми оцінки кредитоспроможності позичальників в управлінні кредитним ризиком банку. *Світ фінансів*. 2008. № 2(15) С. 113-118.

21. Гроші та кредит: Підручник. М.І. Савлук, А.М.Мороз, М.Ф.Пуховакіна та ін. За заг. ред. М.І.Савлука. К.: КНЕУ, 2001. 450 с.
22. Рекомендації щодо оцінки комерційними банками кредитоспроможності та фінансової стабільності позичальника. *Лист Національного банку України*. 02.06.1994р. №23011/79. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/LB94065>
23. Остафіль О., Рубаха М. Комплексна оцінка кредитоспроможності позичальника як інструмент управління кредитним ризиком банку *Формування ринкової економіки в Україні*. 2009. № 19. С.387-396.
24. Виговський В.Г. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності суб'єктів господарювання комерційними банками. *Облік і фінанси АПК*. 2012. № 3. С. 125-128.
25. Ковальчук Н. О. Удосконалення методик оцінки рівня кредитоспроможності вітчизняних підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 11. С. 91-94.
26. Ліхван В., Добровольська Н., Кандиба Ю. Визначення спеціалізації сільського господарства. *Часопис соціально-економічної географії*. № 14 (1) 2013, С. 97-103.
27. Г. Черевко, О. Крупич, Р. Крупич. Сучасні тенденції у формування матеріально-технічної бази сільського господарства України. Львівський національний аграрний університет. *Економіка АПК*. 2015. № 20. С. 461-471.
28. Яременко В.Г. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. *Науковий вісник ужгородського національного університету*. 2018. №19. С. 158-162.
29. Аналіз господарської діяльності. Навч. посіб. За заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової. К.: Центр учбової літератури, 2013. С.384.
30. Семенов А. Г. Особливості формування капіталу підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2014. № 1. С. 110-114.

31. Міщенко К.Г. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Економічні науки.* 2017. № 2(24). Т. 2. С. 105-107.
32. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства. *Гуманітарний вісник ЗДА.* 2011. № 47. С. 277-283.
33. Вовчак О. Модернізація підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників банків. *Вісник Національного банку України.* 2013. № 12. С. 11-15.
34. Халатур С. М., Бровко Л. І., Моруга Т. О. Методологія оцінки ліквідності та платоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Економіка та держава.* 2017. №12. С. 56-60.
35. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2014. 365с.
36. Рибіцька А. Управління капіталом підприємства на основі оптимізації структури позикового капіталу. *Фінансовий простір.* 2014. № 2 (14). С. 144-148.
37. Фурман І. В., Гонтарук Я. В. Теоретичні основи формування стратегії розвитку аграрних підприємств зернового напрямку. *Інвестиції: практика та досвід.* 2019. № 23. С. 80-87.
38. ДСТУ 3768-98 «Пшениці. Технічні умови». [чинний від 14.05.2019]. вид. офіц. ДСТУ 3768:2010. Режим доступу: <https://www.growthow.in.ua/novyyu-standart-dstu-pshenytsia-tekhnichni-umovy/>
39. Фальченко О.О. Теоретичні та методичні аспекти прогнозування фінансової звітності підприємства. *Економіка і суспільство.* 2016. №5. С.446-449.

ДОДАТКИ

Склад і структура товарної продукції в ТОВ «ІВАНІВКА»

Вид продукції	2016		2017р.		2018р.		2019р.		2020р.		Відхилення 2020р від 2016р., +/-
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Пшениця озима	24363,9	4,51	2635,7	0,43	72700,2	10,05	-	-	15,6	0,002	-4,5
Кукурудза на зерно	151732,4	28,12	77895,6	12,6	145753,8	20,15	319112,7	40,76	224946,8	23,51	-4,61
Ячмінь	27879,9	5,17	23716,5	3,84	41766,6	5,77	43363,2	5,54	69841,3	7,3	2,13
Горох	5153,3	0,95	40640,6	6,58	30097,3	4,16	32588,8	4,16	59238,9	6,19	5,24
Соняшник	188565,3	34,94	232719,8	37,67	310366,6	42,9	192516,4	24,59	424418,1	44,36	9,42
Соя	19911,1	3,69	63315,8	10,25	-	-	-	-	-	-	-3,69
Ріпак та кольза	122027,7	22,61	176834,3	28,63	122703,7	16,96	194704,4	24,87	178251,9	18,63	-3,98
Всього по рослинництву	539633,3	100	617758,3	100	723388,2	100	782885,6	100	956712,6	100	
Послуги в рослинництві і тваринництві			-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього по підприємству	539633,3	100	617758,3	100	723388,2	100	782885,6	100	956712,6	100	

ДОДАТОК Б

Далі зробимо наступні розрахунки за формулою Б.1.

$$K=100 / \sum \text{ПВі}(2i-1), \text{ (Б.1)}$$

де ПВі – питома вага і-го виду товарної продукції в загальному її об'ємі;

і- порядковий номер окремих видів продукції по їх питомій вазі в ранжированому ряді.

Таблиця 2.3

Ранжований ряд питомої ваги окремих видів продукції, %

Рік	1	2	3	4	5	6	7
2016р.	34,94	28,12	22,61	5,17	4,51	3,69	0,95
2017р.	37,67	28,63	12,6	10,25	6,58	3,84	0,43
2018р.	42,9	20,15	16,96	10,05	5,77	4,16	-
2019р.	40,76	24,87	24,59	5,54	4,16	-	-
2020р.	44,36	23,51	18,63	7,3	6,19	0,002	-

Таким чином ми розрахували:

$$K_{2016} = \frac{100}{362,07} = 0,28;$$

$$K_{2017} = \frac{100}{367,36} = 0,27;$$

$$K_{2018} = \frac{100}{356,19} = 0,28;$$

$$K_{2019} = \frac{100}{314,54} = 0,32;$$

$$K_{2020} = \frac{100}{314,87} = 0,32.$$

ДОДАТОК В

Показники кредитоспроможності та фінансової стійкості підприємства

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхиленн я 2020р від 2016р., +/-
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,01	0,03	0,02	0,03	0,02	0,01
Коефіцієнт фінансування	69,2	33,7	59,4	38,1	48,4	-20,8
Коефіцієнт забезпеченості запасів власного	1,02	1,04	1,03	1,04	1,03	0,01
Коефіцієнт забезпеченості товарів	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,1
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6	-0,2
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у валюті балансу	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів і запасів у валюті балансу	0,5	0,5	0,7	0,6	0,5	0
Коефіцієнт маневреності	82,4	242,5	110,1	55,5	212,6	130,2
Коефіцієнт інвестування	5,4	4,7	4,0	4,0	5,1	-0,3
Коефіцієнт покриття запасів	2,24	2,06	1,74	1,82	1,76	-0,5
Коефіцієнт короткострок. заборгованості	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,2
Коефіцієнт придатності основних засобів	56,3	57,4	57,9	52,9	44,6	-11,7